

ZIVA

D2384E

RUJAN/LISTOPAD – SEPTEMBER/OKTOBER 1994.

LEBENDIGE GEMEINDE

MITTEILUNGSBLATT

DER KROATISCHEN KATHOLISCHEN MISSIONEN

CUJENA/PREIS 2,- DM

ZAJEDNICA

*Poseban prilog:
Sonderbeilage:*

PAPA U
HRVATSKOJ

DER PAPST
IN KROATIEN

CROATIA SEMPER FIDELIS

UVODNIK

Papa među Hrvatima

Pohod pape Ivana Pavla II. zemlji Hrvata jest besumnije središnji događaj protekloga razdoblja, kao što je i jedan od glavnih događaja u najnovijoj povijesti hrvatskoga naroda uopće. Puno je toga rečeno o značenju i vidovima Papina posjeta zemlji Hrvata. Nije se, na žalost, ostvario njegov posjet Sarajevu, odnosno Bosni i Hercegovini, gdje je kanio posjetiti sve ljude, a napose ohrabriti i utješiti sve koji su pogođeni ratom. Ipak, može se slobodno reći da se u Zagrebu s Papom susreo cijeli korpus hrvatskoga naroda, kako onog dijela koji živi u Republici Hrvatskoj, tako i njegovih dijelova koji žive u susjednim zemljama, pa i u iseljeništvu. Te raspršene dijelove hrvatskoga naroda zastupali su pojedinci ili manje skupine hrvatskih vjernika. U Zagrebu je Papa, dakle, bio sa svim Hrvatima, ma gdje se oni nalazili i ma gdje živjeli. I mi smo, dragi čitatelji, bili u Zagrebu i aktivno sudjelovali u veličanstvenom događaju Papina pohoda. Zato u ovom broju našega lista imamo posebni prilog u koji *Papa u Hrvatskoj*. Taj prilog nije promijenio cijenu lista, pa ga darujemo kao svojevrsni dar svima onima koji su bili u Zagrebu, a posebice onima koji nisu mogli biti ondje. Slikom i kratkom reportažom pokušali smo vam iz našeg kuta opisati veličinu i značenje toga povijesnog događaja. Ovaj broj *Žž* ima inače svoj standardni izgled, ali također više uistinu zanimljivih članaka, priloga, osvrti i dopisa. Posebnu pozornost dali smo zadnjim hrvatskim kulturnim događanjima u iseljeništvu, a u taj kon-tekst spada razgovor s književnim

kritikom i pjesnikom Antom Stamaćom, te prikaz jedne antologije hrvatskoga pjesništva. Obiteljski članak obrađuje uvijek aktualnu, ali često zanemarenu, temu seksualne kulture i seksualnog življenja u obitelji. Vrijedi ga pažljivo pročitati. Trojica misionara odgovorili su izuzetno zanimljivo na naše pitanje o njihovu doživljaju domovine ovoga ljeta. Njihovi odgovori su prave male reportaže, protkane osobnim opažanjima, o susretima s ljudima i mjestima u domovini.

Mladi su opet došli na svoje u svojoj rubrici, gdje im duhovnik govori o potrebi učenja odmah od početka školske godine. Usto smo objavili više pjesama za naš natječaj, kao i opis humanitarne akcije za Hrvatsku mladih njemačkih učenika.

Objavljujemo nekoliko dopisa i reakcija. Veselimo se vašim pismima. Pišite nam i dalje i preporučite nas drugima. Svim čitateljima, suradnicima i prijateljima zahvaljujemo i sve srdačno pozdravljamo, Uredništvo.

POZOR! POZOR! POZOR!

Ključ za hrvatsko državljanstvo – 130

Čini se da je mnogima teško otići do mjesta gdje imaju prijavljeno pravo boravka (*Meldebehörde*), pa makar ih to stajalo i pogrešne državne pripadnosti. Zato smo zamoljeni da ponovno objavimo novi ključ za državljanstvo (*Staatsangehörigkeitsschlüssel*), koji je u Njemačkoj uveden za hrvatske državljane. Ključ za sve one koji imaju hrvatsko državljanstvo jest broj 130. Svi oni koji se na svom prijavnom mjestu nisu prijavili kao hrvatski državljani pod tim ključem, vode se i dalje kao jugoslavenski državljani pod ključem 138. Potrebno je, dakle, otići na prijavno mjesto, objavit i jugoslavensko državljanstvo i prijaviti hrvatsko. To je vrlo važno s obzirom na što točnije statističke podatke o Hrvatima u Njemačkoj.

MOTRIŠTE

Naše kulturno lice

ab. Često se među hrvatskim iseljenicima raspravlja kako se možemo predstaviti svijetu, odnosno zemlji u kojoj boravimo. Svaka zemlja i svaki narod imaju već uobičajene značajke po kojima su prepoznatljivi. Neki su poznati po dobroj kapljici, neki po dobroj kuhinji, neki po radu... Hrvatski iseljenici i radnici u inozemstvu poznati su kao više manje dobri građevinci, savjesni i disciplinirani radnici, poznati su po dobroj kapljici (vino, šljivovica), te po nacionalnim kuhinjskim specijalitetima. Pored tih etabliranih značajki koje su dane Hrvatima, često se zanemaruje hrvatsko kulturno lice, hrvatski kulturni identitet u iseljeništvu. Mnoge ustanove, udruge i pojedinci zaslužni su i za tu značajku koja pripada našem iseljeništvu. S tim kulturnim licem trebalo bi se što više predstavljati zemlji, narodu i javnosti useljenja ili boravka.

Nekoliko zadnjih kulturnih događaja u Njemačkoj potvrđuje hrvatsku kulturnu značajku kao važnu u javnom nastupanju. Nedavno potpisani ugovor o kulturnoj suradnji (26. 8. 1994. u Zagrebu, potpisali ga ministri inozemnih poslova K. Kinkel i M. Granić) između Republike Hrvatske i SR Njemačke daje legitimitet i priznanje hrvatskim kulturnim inicijativama, kao i općem djelovanju na planu kulture, prosvjete i školstva. On dakako uključuje određene olakšice, ali i obveze.

S druge strane valja navesti hrvatski kulturni prilog proslavi 1200. obljetnice grada Frankfurta. Zadnjih mjeseci dogodilo se više kulturnih događaja s hrvatskim predznakom: izložba crteža „Gastarbeiter in Frankfurt“ Drage Trumbetaša, koncert židovskog zbora „Lira“ iz Zagreba, koncert „San Dominus“ iz Splita, koncert Dubrovačkih simfonijara. K tomu valja pribrojiti povratak hrvatskih katolika u frankfurtsku katedralu, koja se nakon obnove nedavno svečano otvorila.

Usto su se na području Njemačke dogodile u zadnje vrijeme neke reprezentativne priredbe hrvatskog umjetničkog stvaralaštva: missa pacis u Bonnu, izložba crteža i slika J.F. Overbecka iz đakovačke katedrale u Regensburgu i Lübecku, izložba hrvatske avangardne skulpture u Duisburgu itd. Sve te priredbe daju novu, kulturnu značajku hrvatskom nacionalnom identitetu u iseljeništvu. One čine naše kulturno lice. Svijetu se možemo predstaviti kulturom, pa će svijet, barem onaj kulturni, to dolično i cijeniti.

Onako kako smo se religioznom kulturom i disciplinom predstavili svijetu na susretu s papom Ivanom Pavlom II. u Zagrebu.

Herausgeber: **ŽIVA ZAJEDNICA**
Kroatisches
Oberseelsorgeamt in Deutschland
 60435 Frankfurt am Main · An den Drei Steinen 42
 Tel. (069) 54 10 46 · Fax (069) 5 48 21 32
 Verantwortlich: Bernardo Dukić
 Redakteur: Anto Batinić
 Redaktionsrat: Stanka Vidačković, Ivek Milčec,
 Jura Planinc, Ivan Bošnjak,
 Maja Runje
 Layout: Ljubica Markovica
 Jahresbezugpreis: DM 30,- incl. Porto
 Bankverbindung: Konto Nr. 129072 bei der
 Stadtparkasse Frankfurt
 (BLZ 50050102)
 Lithos + Montage: Fotosatz Service Bauriedl,
 64546 Mörfelden-Walldorf
 Druck: Scholl+Klug Druckerei GmbH,
 64546 Mörfelden-Walldorf

VJEROM KROZ ŽIVOT

Franjo predaje Klari redovničko odijelo

EVANĐELJE KAO NAČIN ŽIVOTA

Piše: Vlatko Marić

Franjina i Klarina logika

Mnogo je razloga da se posebno sjetimo sv. Klare i sv. Franje iz Asiza. Ove se godine slavi 800. obljetnica Klarina rođenja, a pred nama je i blagdan sv. Franje. Zašto su oni tako važni? Zato što je Evanđelje bilo način njihova života i zato što je njihova evanđeoska logika posve drugačija od logike naše svakodnevne.

U vrijeme kad sve tako izgleda nesigurno, kad mislimo da je sve ono što se događa oko nas negativno, nešto što nas vodi u očaj, nešto što nameće pitanje i smisla našeg postojanja i našeg rada i naših aktivnosti, potrebno je da zastanemo, zamislimo se, promislimo o onome što nas okružuje, o osobama i institucijama koje postoje u našoj sredini, nedaleko od nas, te kao takve pokušavaju ukazati na smislenost življenja i našeg ozbiljnog angažiranja u društvu i vremenu. Ima vrijednosti koje ne prolaze, ima primjera koji privlače, uvijek nanovo nas potiču da nešto dobro učinimo u svome i od svoga života, za sebe i one koji nas okružuju, za svijet... Takvih primjera nije manjkalo kroz povijest u Crkvi, a tako je i danas. Ovakve su osobe primjeri koji privlače i koji izazivaju protivljenje. One su znak da je Kristovo Evanđelje moguće živjeti u svakom vremenu, u svakoj civilizaciji i svakom društvu, kao i svakoj kategoriji ljudskog društva. Evanđelje jest uvijek suvremena stvarnost vremenski ostvariva, (Evanđelje me se tiče, izaziva me, traži od mene da se opredijelim za ili protiv), koja spaja sadašnjost s prošlošću i ocrtava budućnost.

Asiz: Klara i Franjo

Ovdje bih htio dozvati u sjećanje dva bića koja su fascinirana Kristovim Evanđeljem i sama počela živjeti Evanđelje: Franjo Asiški (1182–1226) i Klara (1184–1253). Povodi ovom sjećanju su mnogostruki. Jedan od njih, recimo prvi, jest to što sljedbenice Klare Asiške slave osamstotu godišnjicu njenog rođenja. Diljem svijeta slave Klarine nasljednice svečano njeno rođenje, razmišljaju kako konkretizirati njene ideje življenja

Evanđelja. Održat će se veliki kolokvij o „Klari i njenom potomstvu“, poput onoga što će biti u sjedištu UNESCO-a, u Parizu. (U Parizu će se održati od 29. rujna do 1. listopada 1994. godine u UNESCO-voj palači Međunarodni kolokvij iz povijesti i umjetnosti o „Klari Asiškoj i njenom potomstvu“. Ovaj kolokvij se održava pod pokroviteljstvom više poznatih crkvenih i kulturnih djelatnika. Navest ćemo samo one koji su manje više poznati našoj javnosti: Kardinal Paul POUPARD, predsjednik Pontifikalnog savjeta za kulturu; Frederico MAYOR, generalni direktor UNESCO-a, Jacques CHIRAC, gradonačelnik Pariza; Msgr. Joseph DUVAL, predsjednik Biskupske konferencije Francuske; M. Marie-Jean COURTOT, Klarisa, predsjednica Ureda za redovnice Francuske; O. Hermann SCHALÜCK, generalni ministar O.F.M.; Flavio Roberto CARRARO, generalni ministar O.F.M. Cap, te ambasadora Francuske u Italiji i Vatikanu te nekoliko članova Francuske akademije. Predviđeno je da na ovom kolokviju nastupi više od dvadesetak stručnjaka za povijest i duhovnost). Sjećanje na Klaru jest isto tako sjećanje na Franju Siromaška. Uskoro ćemo slaviti blagdan Franjinog susreta sa „sestricom Smrti“ (4. listopada).

Protiv logike smrti

Na razmišljanje o ova dva bića usko povezana, potiče nas i činjenica što su Franjini i Klarini „potomci“ prisutni i djeluju među nama. Rijetki su narodi u svijetu čija je povijest toliko obilježena Franjinim, pa i Klarinim duhom. Nije to samo povijesna činjenica, nego i naša stvarnost: Franjini, sinovi i Klarine „kćeri“ su manje više posvuda prisutni gdje se nalaze ljudi našeg roda. Drugačije i nije moguće jer se

u naš (na)rod urodio Franjin i Klarin „porod“. To je logika Evanđelja: ono se „utjelovljuje“, postaje stvarnost koja izaziva, poziva, privlači, osvaja. Tako je bilo s Franjom i Klarom. U Franji je Evanđelje postalo toliko vidljivo, kažu nam njegovi suvremenici, da je Franjo postao posve sličan Kristu te je i rane Krista raspetog na svoje tijelo dobio. Franjini sinovi i njegove (i Klarine) kćeri pokušavaju učiniti to isto Evanđelje konkretnim, izazovnim i aktualnim za život. U konkretnim prilikama u kojima se nalazi naš narod, Franjini sinovi i Klarine kćeri svjedoče o jednoj drugačijoj logici suprotstavljenoj logici smrti. Oni su svjedoci logike života koja proizlazi iz Evanđelja. I u ratnim prilikama. Bez oružja probili su se kroz bojišnice i donijeli i hranu i nadu da je živjeti moguće. „Bijeli put“ i Franjini sinovi jest ponovno ostvareni susret „Franje i sultana“ gdje nema pobjednika ni pobijeđenog, nego govor vjere i ostvarivanje nade što proizlazi iz Evanđelja.

Iskra u tami. Ali iskra stvara oganj. O Ognju je Franjo pjevao. I sam je plamtio ljubavlju za ljude, prirodu, svijet; u svemu je vidio brata i sestricu... Braću i sinove tome je učio, slao ih propovijedati Evanđelje, Krista raspetoga-Ljubav... Krist je bio Franjina logika i matematika...

U naše vrijeme kad su zakon neke druge logike i matematike, dobro je sjetiti se da postoje ovakve, poput Franjinih, neke druge logike i matematike koje daju život i ne „uvode u napast“. Dobro je upitati se kojom logikom mi baratamo... Jesmo li sposobni govoriti i drugima logikama, kao na primjer Franjinoj, Klarinoj, Dominikovoj... i tolikim drugim logikama sveta, jer Franjina je samo jedan primjer kako čovjek može ostvariti onu na koju se sve one mogu svesti: Kristovu

INTERVIEW

FRA MARINKO VUKMAN S HRVATIMA U AUSTRALIJI

Voditelj Hrvatske katoličke misije iz Stuttgarta fra Marinko Vukman gostovao je između 5. i 24. kolovoza u Australiji. Tom prilikom je posjetio tri velika naselja Hrvata na ovom kontinentu: Sidney, Melbourne i Canberru, u kojima ukupno živi više od 100.000 naših sunarodnjaka. Cilj i povod ovom putovanju bio je ponajprije predvođenje misnog slavlja Velike Gospe, 15. kolovoza ove godine. O tome i drugome razgovarali smo s fra Marinkom Vukmanom nakon njegova povratka u Stuttgart.

– **Kako je došlo do ovoga velikog putovanja?**

– Hrvatska udruga Alkar – društvo Gospa Sinjska, djeluje već dugo u Sidneyu i ono običava za ovaj veliki katolički blagdan pozvati svećenike iz domovine da predvođe euharistijsko slavlje u Hrvatskom katoličkom centru sv. Nikole Tavelića. Naši iseljenici u Sidneyu podigli su veliku crkvu, ljepoticu, i u njoj posebno postavili kapelicu Gospe Sinjske. Za ovogodiš-

Biršić, tamošnji župnik, uveo je u euharistijsko slavlje, razradivši do detalja predviđeni program svečanosti. Velikim misijskim dvorištem kretala se duga procesija pjevajući naše pjesme. Mnogima su i suze virile iz očiju, sjetne i radosne. U propovijedima sam naglasio važnost Godine obitelji u duhovnoj obnovi. Misno slavlje bilo je bogato i sadržajem i pukom. Nekoliko tisuća Hrvata došlo je i uveličalo taj dan koji će mnogi, pa i ja dugo, pamtiti.

dolara. Za vrlo kratko vrijeme trajanja piknika nestalo je jela i pića pa su se organizatori morali snalaziti i donositi iz privatnih izvora nove namirnice. To nije bio propust organizatora, nego neočekivano velik broj prispjelih gostiju. Možda je još zanimljivo spomenuti da su se ondje našli kolači i drugi specijaliteta kakve smo gle-

Velika Gospa u Sidneyu

nju veliku svetkovinu, eto, odabir je pao na mene. Iako sam ja mislio da bi bilo svrsishodnije pozvati svećenika iz domovine, odabir je pao na mene ponajviše zato, kako sam saznao tamo, što je stuttgartska misija u Australiji došla na glas ponajviše polovicom 80-tih godina, kada smo prozivani ustaškom institucijom zbog našeg zalaganja za domovinsku slobodu, a i zbog drugih aktivnosti koje se tamo izuzetno prate putem medija, osobito „Nedjeljne Dalmacije“.

– **Znači, medijski je domovina ondje dobro zastupljena?**

– Izvršno, sve se prati sve se zna i aktivno sudjeluje u svim akcijama koje su njima dostupne.

Suze u očima

– **Kako je izgledalo slavlje Velike Gospe?**

– Slavlje Velike Gospe započelo je trodnevicom na blagdan sv. Klare. Ja sam vodio tu duhovnu obnovu, pripremavši ljude da dožive što ljepše i što bolje taj veliki kršćanski blagdan. Moram reći da je sve bilo neuobičajeno svečano. Od dolaska do odlaska osjećao sam se kao da sam u Sinju u našoj Hrvatskoj, a ne u dalekoj zemlji. Sve je odisalo domovinski, sve je bilo nadahnuto domoljubljem i svečanim osjećanjem. S približavanjem blagdana napetost je rasla. Fra Gracijan

– **Dvadesetak dana s putovanjem je mnogo, ali i malo za ovu daleku zemlju. Što nosite kao najupečatljivije s ovoga puta osim ovoga slavlja Velike Gospe?**

– Teško je to ukratko ispričati. Bio je to, nakon sv. mise, vrlo bogat piknik na kojemu su se obnovile mnoge slike iz stare domovine. Veliko obilježje jela i pića nosilo je nacionalno obilježje, a prihod, kao i uvijek ovdje, imao je svoje plemenite humanitarne namjene. Najveći dio namijenjen je hrvatskoj ratnoj siročadi, a jedan dio za gradnju veleposlanstva u Canberru. Društvo Alkar je tome dalo najveći doprinos.

Ekspresna humanost

– **Neke zanimljivosti s tog velikog neformalnog susreta?**

– E, bilo je toga dosta. Zanimljivo je možda reći da je bila organizirana velika licitacija. Jedna od nagrada bila je kravata predsjednika Tuđmana koju sam ja dobio i ponio tamo. I ona je dobila 1.000 dolara. Iznenađenje za njih je bio i hrvatski viski za koga oni nisu dosada znali pa smo ga naveliko reklamirali i plasirali na novo tržište. Zatim, nije bilo nijedne duše koja nije dobila barem malenu sitnicu, neki suvenir kao sjećanje na domovinu. Kolona ljudi krenula je prema mjestu gdje se skupljalo za ratnu siročad i onako na brzinu spontano je skupljeno začas 13.150.

dali na stolovima naših baka. To je znak čvrstih korijena tradicije i na gastronomskom planu.

– **Kakvi su naši mladi u Australiji u odnosu na drugu generaciju mladih u Njemačkoj?**

– Oni imaju svoje klubove u kojima su mladi vrlo aktivni. Imaju i sportske klubove, u kojima se druže, prijateljuju. Uči se hrvatski jezik, uči se folklor i druge domovinske tradicije tako da su oni čvrsto povezani s našim nacionalnim bogatstvom. U govoru se osjeća da je Hrvatska malo daleko, ali Hrvatska živi u njihovim srcima. Mene je obradovala informacija koju rado ističem da su neki talentirani nogometaši, trenutno ovdje u našim klubovima, i oni se čude svojim roditeljima što su napustili tako lijepu zemlju. Oni će biti, držim, čvrsti mostovi povratka i naši najbolji ambasadori među svojim vršnjacima ali i starijima koji kolebaju.

Nakon 52 godine u domovinu

– **A kako je s povratkom, osjećaju li se pomaci?**

– Bez daljnjega, već bi ih bilo mnogo više da nisu zapreka upravo djeca. Pogotovo ona u fazi obrazovanja. Neki problemi subjektivne naravi postoje i u domovini i to sa strane naših pedagoških institucija koje nisu najadekvatnije prihvatile neke mlade povratnike što je izazvalo nelago-

INTERVIEW

Dobre knjige čuvaju jezik

Prof. dr. Ante Stamač, jezikoslovac i književni kritik iz Zagreba, nastupio je 16. lipnja 1994. na Sveučilištu u Bambergu i održao predavanje s naslovom „Hrvatska kultura kao susretište četiriju kulturnih superstrata“. Drugo predavanje Stamač je održao u prostorijama Matice Hrvatske u Nürnbergu s naslovom „Tin Ujević i Matoš“. Dr. Stamač je rado izašao u susret našem suradniku Branku Brčinoviću i odgovorio na četiri pitanja „Žive zajednice“.

Prof. dr. Ante Stamač

Žz: Kako biste ocijenili sadašnji trenutak hrvatske kulture, tj. kulturnu politiku, kvalitetu školskih udžbenika te najveće kulturne poteškoće?

Dr. Ante Stamač: Valja biti vrlo oprezan prigodom ocjenjivanja tog „trenutka“, jer se on može „smjestiti u vrijeme“ samo u sklopu s cjelovitom procjenom suvremene Hrvatske.

► du i to ću opet reći kada odem u Zagreb da kod ovih situacija valja biti vrlo oprezan i taktičan. Brojna naša gostovanja od vjerskih do estradnih predstavnika učvršćuju kontakte i sigurnost kod tih ljudi, i ja sam, glede brojnijeg povratka, na osnovi viđenog, veliki optimist.

Saznali smo još mnogo toga iz ovoga kratkog razgovora: da su naši ljudi u Australiji vrlo povezani; da njihov standard i prosperitet malo uznemiruje moguća nezaposlenost nakon duljeg vremena stabilnosti, da su građevinci i ovdje, uz ribare, naša najzastupljenija zanimanja; da se na sveučilištu Macquarie već 12 godina uči hrvatski jezik gdje trenutno studira 123 studenata, a jedan od predavača je i naš župnik u Katoličkom centru sv. Nikola Tavelić, vlč. Gracijan Biršić.

Saznali smo i za mnoge zanimljive susrete na svakom koraku pa čak i na onim neočekivanim mjestima poput aerodroma u Tokiju gdje je naš sugovornik sreo braću Bušić iz Rakitnog u Hercegovini, koji su nakon 52 godine krenuli ususret domovini. Neočekivan je bio i susret s carinikom na rampi iza koje je ostala Australija kada je prepoznat po hrvatskoj putovnici od službenika čiji su roditelji iz slavonskog Cernika. Ostalo je mnogo, mnogo slika i sličica koje ostaju za neku drugu bolju zgodu.

Zdravko Jelenović

Jedno je nedvojbeno: Hrvatska je financijski vrlo iscrpljena, pa su i novčani iznosi namijenjeni kulturnim djelatnostima vrlo ograničeni. Stoga se i kulturna politika može voditi s malo izgleda da će svi njezini strateški ciljevi biti dosegnuti. Književni život, kazališta, glazbene ustanove, galerije, filmska poduzeća, sve je to doživjelo bitne promjene uvođenja tržišnih odnosa i demokratizacijom općeg života, ali je, uz to, izravno podređeno i ratnim prilikama.

Hvala Bogu, školstvo je postupnim mjerama promijenjeno, doneseni su, nakon dosta izgubljenog vremena i „praznog hoda“, novi programi, pa se dakako pišu i novi udžbenici. Osobno sam sudjelovao u donošenju programa za hrvatski jezik i književnost, pa mogu meritorno reći, da će jezični i književni priručnici biti napisani i objavljeni tijekom ove i sljedeće godine. Ustrojene su ponovno gimnazije, srednje stručne i obrtne škole, i one će imati sebi primjere programe i knjige.

Žz: Kako gledate na osnivanje brojnih hrvatskih kulturnih društava u inozemstvu, te na njihovu ulogu među hrvatskim iseljenicima i radnicima u inozemstvu?

AS: Hrvatska kulturna društva, koliko mi je poznato, ustrojena su dvojako: jedna slijede „domaću praksu“ (tipa MH), druga su pak rezultanta iseljeničkog života i običaja zemlje-domaćina. Ona svakako obogaćuju hrvatski kulturni život, čuvaju jezik, vjeru, pravo i moral naroda – i u inozemstvu i u domovini – te su zapravo autentične udruge hrvatskog pučanstva, izražavajući time raspored svih odnosa među ljudima. Dakle, nije posrijedi samo kulturno, vjersko itd. prosvjeđivanje, nego i udruživanje prema profesionalnim, političkim, sentimentalnim itd. interesima.

Društva su dakle zrcala narodnog života u dijaspori, i valja na njih gledati s punom

ozbiljnošću. Posebna im je uloga povezivanje s domovinom, pri čemu su politički projekti važniji od onih jednostavno patriotskih. To se osobito očitovalo u nepreglednoj humanitarnoj pomoći tijekom zadnjih godina, te u stimuliranju domovinske kulture pri njezinu prodiranju u svijet. Ali, ako smijem primijetiti, društva bi trebala posredovati vrhunske domovinske vrijednosti, ne periferne i beznačajne.

Žz: Je li u domovini dolično vrednovano hrvatsko iseljeničko književno i umjetničko stvaralaštvo?

AS: Mislim da nije. Ali ne zato jer bi se to stvaralaštvo potcjenjivalo, nego jednostavno zato jer je malo poznato. Inače, glede dosadašnjeg stvaralaštva koje je zbog srbokomunističkog režima bilo progonjeno, valja reći da smo u domovini napravili velik posao: skupljam si sve što je bilo iole vrijedno, te dolično prezentirano u javnosti, primjerice, tako značajne pisce kao što su Vida, Bonifačić, Nikolić, E. Bauer, Nizetes i dr., da ne nabrajam u nedogled. Najviše tu zasluga pripada sekciji za književnost u iseljeništvu društvu hrvatskih književnika.

Žz: Kakva je sudbina hrvatskog jezika u iseljeništvu?

AS: Hrvatski jezik u iseljeništvu doživljava promjene kao i svaki jezik „ukontaktu“. On se neće „izgubiti“ ali će se preobražavati na specifičan način. Koliko mi je poznato, malo je sustavnih jezikoslovnih istraživanja posvećeno toj temi.

Svakako, naši ljudi koji će se vratiti, pogotovo djeca u školama, morali bi biti u stalnom jezičnom dodiru s hrvatskim jezikom u domovini. Morali bi čitati knjige, a ne trač-listove i videokazete. Samo dobro napisane knjige čuvaju jezik od izumiranja. ■

OBITELJ U SREDIŠTU 1994.

SEKSUALNA KULTURA – RIJETKA KRŠĆANSKA TEMA

Piše: Ivo Marković

Složeno je govoriti o seksualnosti, jer se odnosi na više područja ljudskog života: cjelovitost i identitet osobe, osobnu zrelost, zrelost odnosa među spolovima, na obitelj, na rađanje kao reprodukciju društva i Crkve, na odgoj, te na problematična pitanja kao što je kontrola rađanja, izvanbračni odnosi, homoseksualnost, pitanje motiva i smisla života, svećeničko neženstva, djevičanstva i sl.

Seksualnost je rijetka tema među kršćanima, osobito u kršćanskom tisku, a ako je pak prisutna, onda je uglavnom normativna, odnosno apelativna kada poziva u okvire svoga normativiteta. Ljudi u svijetu, laici, neklerici, narod Božji, više ili manje doživljavaju da Crkva osim normi nema što ponuditi tome dijelu ljudske zbilje. Naprotiv, prisutan je snažan konsenzus da je seksualnost kamen spoticanja kršćanskog života i da Crkva u tome području više smeta, nego što pomaže. Ni na jednom drugom području svjetovnost nije dostigla takvu samostojnost i izuzela se ispod utjecaja Crkve kao na području kulture seksualnosti. Može se iz perspektive seksualnih deformacija činiti da je ta samostojnost isključivo negativna, međutim svakako ima znakova da je to sekularizirano oslobođenje i zrenje uvelike išlo evandeoskim smjerom i da stvara pretpostavke da se seksualnost vrati u ambijent doživljaja božje ljubavi i blizine, a izvadi iz okvira grijeha i zla. U dijelu crkvene tradicije nastao je dualistički i spiritualistički okvir u kojemu je svijet podijeljen na dobri duhovni i zli materijalni. U tome pristupu seksualnost je upala u rigorističko-moralistički okvir u kojemu su efektima prisila i zabrana tovareni nepodnošljivi tereti i raznorazna opterećenja na vjernike i tako stvarane pretpostavke za tjeskobne abreakcije i osobito neprijateljski stav prema ženi.

Crkva i seksualnost

Danas smo u situaciji da Crkva i svjetovnost prilično odvojeno utječu na odgoj i kulturu seksualnosti. Razvojni trend je pod kontrolom svjetovnog života i u procesu je oslobađanja od tabua i pounutrašnjih regulativa, a osobito od neopravdanih prisila i stega čijim se pokrovi-

teljem smatra Crkva. Iz tih je razloga prisutno stanovito nepovjerenje i sumnja prema poruci Crkve kada govori o pitanjima koja se na bilo kojoj razini odnose na seksualnost. Međutim s druge strane raste i protusvjetovna sumnja zbog činjenice da, unatoč očitim rezultatima, prosvjetiteljski val sve manje donosi očekivane rezultate, nego stvara probleme i patnje za koje više nema opravdanja u tabuu. Dinamika svjetovnog potrošačkog društva izvadila je seksualnost iz cjeline čovjekove upućenosti na drugoga i usmjerila je prema individualističkom nihilizmu u kojemu je vrijedno samo ono što može poslužiti sebičnom zadovoljstvu pojedinca. Nastali su novi nepodnošljivi, razosobljeni seksualno-potrošački tabui u obliku količine upotrijebljenih ljudi, potrošenih orgazama i sl. Tako su nastali novi oblici prisile i tjeskobe pod motom: ti to moraš, svi to čine, to se očekuje od tebe... i umjesto u kontekst povezivanja osoba spolova usmjerili seksualnost u proizvodnju straha od drugoga, straha od impotencije, u osjećaj da je u potrošnji seksualnosti sav smisao ljudskog života.

Mlade odgojiti za seksualni život

Raznolikost stavova, shvaćanja i ponašanja predstavlja pravo bespuće za orijentaciju osobito mladim ljudima, njihovim roditeljima i odgojiteljima. Svi se slažu da je seksualnosti nužan odgoj, da je vrlo riskantan dio čovjekova života, da se odgojem mora pomoći za zrelost i svijest odgovornosti koja usređuje osobe partnera i iz temelja stabilizira obitelj i svu ljudsku zajednicu. Na Zapadu je porastao broj izvanbračnih odnosa i standardizirao se tako da nema znakovite razlike među sociološkim skupinama, dakle jednako su prisutni i u vjernika i nevjernika, bogatih i siromašnih, na selu kao i u gradu. Takva praksa ne mijenja pozitivne vrednote ljubavi, vjernosti i partnerstva, a snagu gube vrednote zavjeta i predbračne čistoće, djevičanstva i uzdržavanja. Ta nejedinstvenost normativa otežava proces sazrijevanja i posviješćenja koji se ne mogu postići bez stanovitih iskustava koja su neophodna da bi se mladi čovjek potvrdio i prihvatio kao i seksualno biće, da bi se snašao u društvenoj napetosti uloga spolova, u odgoju za partnerstvo, da bi dorastao osloboditi se idealiziranja „princa-princeze iz snova“, da bi naučio kako ne biti žrtvom samog nagona i tradiciona-

Njih bit će

lističkog pounutrašljenog morala. Iz svega toga bespuća najtrijeznijim se smatra pristup koji stavlja u središte odgoj za kvalitetu, trajnost i cjelovitost veze među partnerima tako da snaga bliskosti služi zasnovanju obiteljskog zajedništva. U tome pristupu pitanje predbračnih odnosa nije središnje, nego osposobljavanje za ljubav sa značajkama poštivanja, uvažavanja, razumijevanja, osobe, brige i odgovornog zauzimanja, predanja i prihvaćanja.

dvoje jedno tijelo

Seksualnost – dar Božji

Vjera bi mogla biti odlučujuće nadahnuće suvremenom čovjeku u tome očitu bespuću na području seksualnosti. U životu vjere mogu se prihvatiti svi pozitivni oslobađajući domašaji koji dolaze iz znanosti o čovjeku i iz općeg porasta kulture i svijesti. Seksualnost se mora de-tabuizirati i izvaditi iz područja potiskivanja, prisile, straha, osjećaja krivnje,

nadomjestka za frustriran život, iz skrovi-tosti, zla i grijeha, te se mora prihvatiti kao Bogom dana činjenica ljudske zbilje. Svaki neprijateljski odnos prema seksualnosti vodi ne samo prisilnom potiskivanju s nesagledivim posljedicama za zdravu spontanost osobe, nego se tako seksualnost primitivizira i brutalizira te pravi neprijateljski životni prostor za ženu.

Osnovno nadahnuće iz vjere za zdrav seksualni odgoj dolazi iz Biblije. U početku Biblije stoji da će muškarac i žena pokretati povijest oslobađajući se sveze za roditelje i postajati „jedno tijelo“ (Post 2,24), a Isus produbljuje tu istinu posve je stavljajući u kontekst života s Bogom kao svezu koju „Bog združuje“ (Mt 19,6). U Bibliji je seksualnost utkana u ljubav kao najprepoznatljiviju Božju nazočnost u čovjeku. Svaka prava ljubav mogla bi se pisati velikim slovom jer je Božji plamen u čovjeku. Najbolji primjer za takvo vrednovanje ljubavi je **Pjesma nad pjesmama**. Ona je posve svjetovna i posve sveta. U njoj se nalazi jedna od najljepših pjesama o ljubavi između žene i muškarca (2,10-14). Žar ljubavi upućen dragoj ili dragom opisuje se kao siloviti (Jahvin) plamen (86-7). Božja ljubav prema njegovu narodu slika se ljubavlju zaljubljenih, a također kršćanska tradicija uzima **Pjesmu nad pjesmama** za sliku Kristove prisutnosti u Crkvi i mistično jedinstvo čovjekova duha s Bogom. Temeljno iskustvo objave o ljubavi kao uzajamne upućenosti žene i muškarca, dakle i o seksualnosti, jest da ta ljubav sudjeluje u ljubavi kojom Bog ljubi čovjeka i sve stvorenje i da je ona dio božanskog života u nama. Kroz svu kršćansku povijest uspjela se održati ta zdrava pozitivna nit vrednovanja seksualnosti, unatoč svim povremenim odstupanjima.

Pozitivan pristup

Kršćanska praksa mora praviti zaokret od dualističkog negativiteta, u koji je smještala seksualnost, u cjelovit pozitivan pristup. Kršćanski moral mora izvirati iz pozitivne duhovnosti koja se pretače u praksu sretnih ljudi sa svim elementima djelovanja kao što su zrelost, odgovornost, spremnost za žrtvu, odricanje, predanje, bez kojih je sretan život nemoguć, a koji iz vjere postaju ona fina lakoća kršćanskog postojanja. Sva nesigurnost i bespuće seksualnosti mora naći spasenjski oslonac i nadahnuće u Božjoj ljubavi kojom Bog ljubi čovjeka i omogućuje mu da tek iz te ljubavi funkcionira kao biće ljubavi. Kršćani ne smiju polaziti isključivo od zakona i normi koji su najčešće samo sustav zabrana, nego je kršćanski polaziti od duhovnosti iz žive vjere iz koje može nastati kvalitetan i odgovoran život koji nalazi smisao u usrećenju s bližnjim. U toj je duhovnosti suvišan nepovjerljivi sustav prisila koje ograničuju razmah ljudskih snaga i sposobnosti. U toj duhovnosti seksualnost ne može biti potrošački artikal, nego samo nesebični i sveti dar za cjelovito duhovno i tjelesno sjedinjenje ljubljenih osoba. Iz takve duhovnosti žive vjere nastaje onaj predivni program integralnoga odgoja i zrenja za seksualnost slobodnu od posljedica razosobljena čovjeka na uživalački stroj.

U kršćanskoj obitelji seksualnost se mora staviti u ambijent života s Bogom. Iz nadahnuća u perspektivi dara i zahvalnosti Bogu bračni drugovi treba da iscrpno razgovaraju o tome dijelu svoga života i uvažavaju pomoć koju im za orijentaciju nudi Crkva i odgovorne ustanove zadužene za bračnu podršku u kontroli rađanja i u eventualnim smetnjama. Tek u sretno riješenu uzajamnu životu supružnika dijete nalazi obiteljski prostor u kojemu će ot-početak sazrijevati i kao seksualno biće. Za osobnu higijenu duha važno je stavljati seksualnost ne samu u prostor vlastite osobe, nego u odnos s ljubljenom osobom. Crkvena pastoralna praksa mora se naučiti ne promatrati seksualnost samo u okvirima rađanja djece, nego prije svega u duhovno-tjelesnoj svezi koja uspostavlja obiteljsko zajedništvo. Iz te perspektive u metodi su pogrešni i primitivni programi „za jedno dijete više“ i vrijeđaju ljude oplemenjena ljudskog i kršćanskog identiteta. Poslanje Crkve je vjerom pomoći zdrav razvoj osobe i skladno obiteljsko zajedništvo i život koje onda iz unutrašnje snage ljubavi rađa sretne ljude. ■

MISIONARI, IMATE RIJEČ...

PO POVRATKU S ODMORA

Kako ste doživjeli domovinu

Pa, mi smo kod kuće!

Prije nego pođeš

Kao i uvijek, kad zagrije i kada ljeto nadvlada proljeće, a nastava se primakne kraju, u nas, što ovdje živimo, uđe neka čežnja: na Jug! Razumljivo je to, jer nas ondje čeka domovina, čekaju nas naši, čeka nas more, čeka nas sanjano a neizvijenjeno. Nikada ne znam zašto tako lako odem, kao da i cijela zajednica mojih vjernika ode za mnom, a zamjenu uvijek imam? To meni bude uvijek kratko, kao jedan dan što je kratak – u njemu sunce izađe i zađe i dan prođe, tako i moj godišnji odmor – odem i vratim se i odmor prođe.

Ovo „odem“ nije uvijek baš brzo, jer je Bog uvijek dao dovoljno onih kojima nešto treba i baš im treba pred moj polazak na odmor. Tako eto nauči čovjek kupiti i naći što mu ni na pamet nije padalo da treba i da se to može naći. Koja sve čežnja živi u čovjeku i koje se sve potrebe podmiruju potrebnicima, najviše se vidi na susretištu autobusa oko Münchena prema Salzburgu, gdje mnoštvo pretrpanih vozila i priključaka juri prema iskrcanju i samo dragi Bog zna što sve sadrže prtljažnici. Tada ti ne ostaje drugo nego pažnja među svojima i molitva Bogu, da svi stignu na naumljeni cilj.

Hrvati se u Austriji dijele, ako nisu već iza Nürnberga. Sjeverni idu preko Graza, a južni preko Villacha. Slovenija je obično mučnina koja naradost ne traje predugo, jer joj carinici posve slične onima iz predratnih godina.

Dolazak

Hrvatska – ah što radost voljene grude prolazi okom, uhom, srcem, umom! Sada sam svoj na svome. Sada mi više ne treba putovnica. Sada svatko govori istu milu riječ...

Prve kune u rukama, a lipe nove i sjajne. Moj novac, naš novac, hrvatski novac! A ljepote lica i naličja? Divni su to ljudi što su nam povijest namrli! Gradovi važni, koji nam život naroda znače! Priroda zraka, zemlje, mora! Kuna topla i glatka vješto brojeve ukrašava, a cvijet lipe, znak zdravlja, oko broja se krase. Poljubio sam prvu kunu kao svetu sličicu koja ulazi u moj džep s molitvom: Dao Bog, da ti vriednost ne dođe na manje!

Slušam hrvatski radio: „Istra prepuna turista, Hrvatsko primorje puno, sjeverna Dalmacija nešto, srednja slabo, a južna ništa, otoci Hvar i Brač imaju još mjesta“. I na cesti je tako: gužva kroz Rijeku, ispod Senja manje, nakon Zadra misliš da je zimsko doba, a ne ljetna sezona, samo mnoštvo teretnjaka s odredištem u Bosni. Split, Sinj, Makarska žive bučno i malo nerazumljivo nama. Svijet kuka da su plaće male. Mladež zaposjela kafiće i nitko ne pita: odakle im mogućnost piti, a ne raditi? Kune se vrlo vješto izvuku iz džepa, jer su cijene stvarno visoke. Život dopodneva umire i na selu. Rat se vidi samo u ponekom uniformiranom branitelju. Na crpkama je uvijek nekog čekanja. Vozila na cesti su sve bolja i bolja, a osobito ona s registracijom negdje iz Herceg-Bosne. Onih proizvedenih na Istoku sve je manje i manje. Lice ceste krase poneko neregistrirano vozilo i ostaje nam zagonetka: kako takvi prolaze kontrole? Prolaze? A prolaze! Možda sam to odgonetnuo u Novom Travniku, gdje je naš autobus iz Busovače skinuo tablice, da ne bi bio kamenovan kroz nenaša naselja.

Posjet braniteljima

Bitelić tih i prorijeđen, nezapaljen, a poneka kuća sa svim dijelovima smanjena do zemlje. Došli smo u zapovjedništvo obrane. Malko smo im ukrašli i razbili svaki-danšnicu. Velečasnog koji nas je doveo znaju, a nas dva bratra iz Njemačke pozdravljaju s poštovanjem. Nude nas pićem, kavom, jer treba pričekati vozilo s terena. Kakvo penjanje u „Ladi“ uz moćni kamenjar Dinare? Hvali se zapovjednik da im je projektant puta bio magarac, a prokrčili su ga idući za njim moćni strojevi. Nad nezaštićenim provalijama strah steže u preponama. Vozač vozi bezbrižno i vidi se da mu je to svagdanji posao.

Udosmo u jedan doćić pun života: vojnikinja sprema ručak, lovački pas nas obilazi i kao da se pita: a što ste vi ovdje? Neki branitelji krute vrijeme dnevnim tiskom na ležajima, a neki broje karte, a nastamba tvrda od trupaca zemljom i kamenjem pokrivena.

„Ovo su naši dvori – kaže zapovjednik – gore kojih par stotina metara su naša radna mjesta osmatranja“. Pošli smo k onima gore. U kamenu, kroz pukotine kamena u tri pravca tri branitelja s tri dalekozora zriju pravce: zapad, sjever, istok.

Tihomir
Grgat,
Rüssels-
heim

Daju i nama sve to vidjeti i upozoravaju nas na dolazak izbjelica na prijelazu u Potravlju i izvještavaju da je za sada sve mirno. Za nas imaju samo jedno pitanje: „Kad će ovo kraju?“ Mi im nismo znali kazati ništa drugo doli, da će doći jednom, a da nama treba izdržati. „Izdržat ćemo!“ bilo je uvijek potvrđeno na našu radost.

Ručali smo na planini s braniteljima, ručak sa slašću i tekom koji samo planina može dati. Jasno, da smo im „platili“ prijateljski, zbog čega su se oni obradovali vojnički.

Bosna

Put u Bosnu nije bez opasnosti, ali zasada ne guta ljude. Iz Hrvatske smo izišli u jutarnjim satima bez muke, ali i sa začuđenjem. Uz Vran smo krenuli s blagoslovom naših pazitelja i progurali ga ostavivši oblačić prašine iza sebe. Rama je zablistala pred nama u svojoj ljetnoj ljepoti: mirno jezero bljeska okićeno selima i zelenilom. Nismo svraćali u Ščit, žurilo nam se po providnošću dana ugledati Lašvansku dolinu.

Prozor je živ, jer je danas stavljanje u život džamije, a nešto kuća s crnim okvirima na prozorima kroz koje su odgorjele, mirno gledaju sve. Prije Uskoplja (Gornjeg Vakufa) internacionalna kontrola. Fra Jozo i g. Ilija prolaze brzo, a pustiše zapisavši i s. Mirjam i mene. Bistrica je tužna. Sva je doslovno zapaljena. Ponegdje u hladu strani oružnici. Koliko sam bio svjestan opasnosti uz Pavlovicu, ne znam. Na jednoj postaji u divljini naši prethodnici prodoše lako, a nas je mjerilo bez osmijeha i bez riječi, i gledalo dokumente, i držalo tako, a iz šume uvijek novi oružnik i novi razgovor. Naši su malo dalje stali i čekali. Pustilo i nas i nismo više stali do Bučića. Ne znam, da li od straha ili uzbuđenja, s. Mirjam ni vlastitu krsnu crkvu nije prepoznala. „A! Neubarje! Pa mi smo kod kuće!“ – uskliknula je konačno.

MISIONARI, IMATE RIJEČ...

ovoga ljeta?

Na Neubarju pasu dva tri stada ovaca, ne baš prevelika. Sve je zasijano. Pšenice se kose. Rekao bi čovjek – ništa. U zraku je tišina. Iz Bučica nam pokazuju prema crti obrane i stvarno je to blizu, tako da se i razgovarati bojimo glasno. Nešto tutnji, a nas upozoravaju da se ne bojimo, jer je to samo iza Travnika.

Nova Bila

Sutradan smo najprije posjetili najpotrebnije – bolnicu u Novoj Biljoj, koja znači život ove plemenite prodoline. Sada bolesnici nisu više na crkvenim klupama nego na krevetima. Kažu nam, da su svi teže ranjeni u Splitu i Zagrebu. Liječnici su iz Splita na ispomoći. Ozračje je vedro među osobljem, iako je bolesnička skupina tužna na ne baš bijelim krevetima. Iz tog bolničkog sivila izlazi veliki oltarni križ i patnja prerasta u nj, a on do stropa, a ja se upitah u sebi: „Bože, a kuda dalje?“ Fra Frano G., raščupan, i rastrešen, i umoran, vodi nas iz kuta u ćoš u s oduševljenjem priča o novoj bolnici u Novoj Biljoj, ali ni to ne ide lako ni glatko; niti je trošak skupljen, niti je oprema ovdje poslana sva došla, niti je jasno stotinu stvari. Ljudi žive u nadanju i dao Bog da ih ono ne iznevjeri.

Guča Gora

Guča Gora je posebni slučaj. Musliman čuva ulaz u samostan. Fra Frano K. je išetao pred nas pa je ovaj namrgođeni vojnik bez riječi sjeo i ne gledajući za nama. Nasuprot samostanu se grade neki ulazi s velikom žurbom, gdje će im, doz-

najemo, biti vojska kad odu iz samostana.

Poznavao sam ovaj samostan otprije. Ne sliči više sebi osim vanjskog oblića. Zapuštenost se vidi pos-

vuda. Korov pobijedio pitomost. Sv. Frano izranjena lica i slomljenih ruku leži nedaleko od svoga postolja. U crkvi pustoš od igre nogometa. Freska poštrapano bojom, a stakla nigdje. Orgulje ras-komadane i nabijene glasicima, valjda pripremljene za paljenje. Samostan pust, okrađen, devastiran do kraja. Biblioteke nema. Fra Frano s dvojicom majstora čisti gornji kat i unosi nešto namještaja da se može početi živjeti. Proći će mnogo vremena dok se povraća nešto od onoga što je bilo, a kako je brzo uništeno.

Kiseljak

Vitez uz cestu zapaljen, a centar još zabarikadiran. Busovača načeta u mnogim kućama. Brestovsko se obnavlja. Uz cestu prema Kiseljaku zjape izgorjene kuće. Kiseljak pun svijeta svečanije obučena, jer je danas sv. Ilija, njegov zaštitnik.

Prošao sam tržnicom. Istaknute cijene u DM i kunama. Sve je barem duplo skuplje nego u Hrvatskoj. Svijet kupuje ili pari oči, što čini većina.

Pred crkvom mnoštvo svijeta. Bogoslužje predvodi zlatomisnik fra Stjepan, dugogodišnji župnik i odgojitelj generacije koja je obranila Kiseljak. Zanosno propovijeda fra Jozo, a sve pozdravlja sadašnji župnik fra Ivan, i sve mu se brk smiješi. I kolo se zaigralo nakon bogoslužja, po prvi put od početka prokletoga rata, koji nikada nije znao zaobići Bosnu. U mnoštvu dominiraju narodne nošnje iz Vareša. Razdragani fratri na ručku iz Fojnice, Kreševa i okolnih mjesta na čelu s fra Petrom provincijalom, ne škrtare s poh-

valama fra Stjepanu i sjećanjima na njegove mlade dane. Meni su se iznenadili i obradovali. Iznenadili što dolazim, a ne moram, a obradovali što dođoh jer Bosnu volim. Rano smo krenuli natrag u Bučice radi kontrola i da malo svratimo obradovati sestre u Brestovskom.

Izlaz iz Bosne u društvu i vozilu jednog talijanskog liječnika, te upravitelja sarajevskog Caritasa i jedne naše liječnice, nije predstavljao poteškoću nego samo muk na kontrolnim točkama dok bi kontrolori pregledali vozačeve dokumente i onako ne rješavajući ništa davali znak da idemo dalje. Dobre želje smo ostavili Bosni, a u Prozoru kod župnika blagovavši pitu, krenuli smo ni gladni ni žedni preko Vrana prema moru. ■

Hajde da se vozimo sve do Brijuna

S više očekivanja nego uobičajeno pošao sam na odmor. Sam susret s Hrvatskom prožima um i srce. Ugledavši hrvatsku zastavu prisjetih se svih onih koji su bili proganjani, zatvarani i bijeni radi tog svetog znaka. Pozdrav i razumijevanje graničnog službenika i ne htijući podsjećaju na stara vremena, kada nas se šikaniralo i ponižavalo. Putovah onda sa zebnjom u srcu, danas pak s veseljem, jer idem u svoju državu.

Sa spontanom uzdahom zahvalnosti Bogu i svima onima koji su ovo čudo stvorili, stigoh u meni najdraži grad, nepokoreni Zagreb. U gradu posjetih vrlo uspješno poduzeće „Interijer“ i njegovog vlasnika P. Jurića, koji je prije desetak godina bio pouzdani član ove misije. Obišao sam i nekoliko izbjeglica od Banja Luke. Hodočastih u Mariju Bistricu, crkvi koja je majka svih hrvatskih Gospinih crkava. Ondje sam doživio svijet koji se uzda u Boga i vjeruje u bolje dane. Kao i svaki put doživio sam ljepotu Zagorja.

Na cesti prema Rijeci, svratih u Delnice, prognanicima iz vukovarskih sela. Zatekao sam ljude i žene ispred hotela. Očekivali su moj posjet. Slušao sam njihove jade, što su sve proživjeli, ali bio sam ugodno iznenađen vjerom u skoriji povratak i pouzdanjem u hrvatsko vrhovništvo. Dobro im je ovdje, ali ih boli kad vide poljske radove i seljake, a njihova polja tuđinac gazi.

Pričaše lijepo i o mjesnom župniku koji ih redovito obilazi. S velikom zahvalnošću primiše skromnu pomoć i rekoše da vide- ►

Franjevački samostan Guča Gora/Travnik

MISSIONARI, IMATE RIJEČ...

**Slavko
Rako,
Bielefeld**

nja (i Bog) u Vukovaru.

Na krivuda-voj cesti sve do Rijeke, divih se plan-inskih visi-nama, boga-tim dolinama i ljepoti prirode. Naišao sam na nekoliko radilišta, mostova i tun-ela, pa to tješi vozača na ovoj nesigurnoj prometnici. Činilo mi se da se za ovaj kraj učinilo u ove 3 godine više nego deset-ljećima za jugo-režima.

U Opatiji vidjeh Europu. Tu usuncu i moru ljetuju: Nijemci, Austrijanci, Mađari, Tali-jani, Slovaci i pokoji naš inozemac.

Ondje sam susreo nekoliko prognanika koji nestrpljivo čekaju na povratak u Sla-voniju, no nitko ne misli da će to biti mir-nim putem, ali oni su spremni.

Jedan Hrvat iz Bosne s ogorčenjem i pso-vkom pokazuje drhtavom rukom, eno gore, u onoj šumi, ondje gradi vilu A. Marković. S nevjericom se pita, ma tko mu to dopusti?

Naš razgovor pod hrastom prekine hrapa-vi povik brodarar: „Hajde da se vozimo sve do Brijuna“, a te utopijske riječi dugo odzvanjahu u mojim ušima.

U susretima s domaćima osjetio sam rav-nodušnost prema Hrvatskoj. Oni žele stan-dard, pa mi se učini da se ovdje može hrvats-ki djelovati, ako se prešuti Hrvatska.

Ovdje je, usprkos svemu, šansa i izazov za sve odgovorne u ovom narodu. Odatle krenuh brodom do Splita. Na palubi upoznah starca rodom iz Kotora, koji iz Argentine putuje doma u Split. Priča čovjek o svom križnom putu. Nikoga nema u Kotoru. Ide sinu svog prijatelja, vrlog Splićanina, koji je 1945. odveden i likvidiran od „uglednog“ splitskog komu-nista. Više od 40 godina proveo je u tuđini, a s Hrvatskom državom uslijedio je povratak. Danas je presretan da može umrijeti u svojoj zemlji. Kaže da se nala-zimo u ratu, pa moramo biti spremni za žrtve, te braniti i voljeti Hrvatsku.

U Splitu posjetih nadbiskupiju, Caritas i bogosloviju...

Ugodan razgovor uz nove spoznaje.

Na jugu Hrvatske osjeća se podosta bole-snog regionalizma i ostataka boljševičkog birokratizma. Primjera radi, spomenuo bih nevjerovatno čekanje od 3 tjedna za izdavanje rodnog lista. Na više intervenci-

ja osjeti se samo cinizam, zavist, jer se dolazi iz inozemstva. Samovolja vlada, a kod stranke strah da se dokument uopće neće dobiti. Tek nakon nagrade, poklona za mogući bezobrazluk, udostojala se sigurno nekada ponosna „drugarica“ umilostiviti i nakon dva dana izdati taj dokument. No, uvijek postoji i druga strana medalje. Splitski MUP i sprem-nost i razumijevanje njegovih djelatnika pri pomoći i brzom rješenju izdavanja hrvatske putovnice.

Jedno poslijepodne provedoh u Brelima s dva gardista. Pričao puno ohrabrujućeg, ali i o mitu i drugim porocima. Neki nisu bili ni dana na fronti, mitom odoše u Njemačku, a danas voze dobre automobile i podružuju se onima koji se bore za domovinu. Oni to vide, smeta ih, no kad bi i drugi tako radili, što bi bilo s nama?

18.8. oprostih se s njima. Odoše odvažno na dubrovačku obrambenu crtu. Ostah potresen hrvatskom zbiljom i u strahu za

živote tih idealista.

Dok je trajao rat, narod se borio odlučno, u nadi za boljim sutra. Vrijeme je mnoge otupilo, pa se osjeća nemoć i apatija, često poštenog svijeta. Dominiraju oni koji su i prije bili podobni, pa takvi kori-ste Hrvatsku, a neki svjesno ruše, pa se stvara nezadovoljstvo i socijalni razdor. Korupcije, mita i raznih privilegija ima u izobilju. U biti, mnogi i nesvjesno podržavaju takvo stanje, koristeći razne veze i vezice. S obzirom na ove anomalije osjeća se potreba za većim političkim angažiranjem, bilo da počnemo od sebe u žrtvovanju, poučavanju, upozoravanju i korigiranju zloupotreba.

Treba se vratiti Bogu, ali ga i otkriti u svom bližnjem!

Okončah svoj odmor s dubokim uvjere-njem da će uskoro završiti rat da će naš čovjek biti svoj na svome. U ovoj mučnoj situaciji spoznah da još uvijek najviše mogu učiniti u ovoj katkad sivoj dijaspori.

Siromašni i bogati

Ljeto je najčešće i vrijeme godišnjih odmora. Ljudi, već prema prilikama, žele potražiti miran kutak ili promjenu mjesta ili posla. Razumljivo je da je svima pot-rebno tokom godine malo predaha od redovitih, a posebno onih obveza koje čovjeka više iscrpljuju.

Veliki dio hrvatskog naroda ni ovog ljeta nije mogao dati oduška ni tijelu ni duši, jer prisutnost rata nije prilika za pravi i potpuni odmor.

Agresor se nije nadao da će ovaj rat tako dugo potrajati, ali i branitelji, cijeli hrvatski narod, došao je do granice strpljivosti, zbog očevitih nepravdi, zava-ravanja i lažnih obećanja, koja već traju treću godinu.

Kako god bilo, teško je u svakom pogle-du, jer u ratnim prilikama dolaze razna iskušenja. Najveće iskušenje je siromaštvo. Veliki dio pučanstva morao je napu-stiti svoj dom, izgubio sva materijalna dobra i postao ovisan o komadiću kruha kojega prima od drugih.

Posljedice rata osjeća i cijeli hrvatski narod, jer zbog nenormalnih uvjeta živo-ta, zbog porušenih centara za proizvo-dnju a u zadnje vrijeme i zbog tržišne eko-nomije nestala su mnoga radna mjesta i oni najsiromašniji trpe najviše.

Rat je također prilika da se stvaraju novi bogataši. Još uvijek se traga za ključem, kako riješiti problem bogatih i siromaš-nih, da se ne stvaraju na jednoj strani povlašteni bogataši koji spretno a pone-

**Msgr.
Franjo
Prstec,
Aalen**

kad i bahato znaju uzi-mati vlast i materijalna dobra, dok se na drugoj strani pove-ćava broj pokorne radne sirotinje.

U ovih nekoliko zadnjih godina u zemlja-ma Istočne Europe smijenjeni su upravi-telji komunističke i socijalističke ruke. Time je dana šansa narodima, pa i hrvats-kom narodu da stvore pravednije uvjete društvenog i političkog života. A to je teško. Svaka promjena i prijelazno vrijeme sadrži opasnost neuspjeha. Odgojiti narod kako bi dušom i srcem mislio i radio što je pravo, i tako stvorio uvjete za svakog pojedinca, da prema svojim tjelesnim i duhovnim sposobnostima zarađuje sva-gdašnji kruh, a da mora robovati drugom čovjeku ili ideologiji, jest briga sviju nas.

Preživjeti, imati kruha, briga je mnogih Hrvata. Prije nego što je Isus nahranio ljude kruhom, kazao je apostolima „...dajte im vi jesti“ (Mt.14,16), nakon toga čini čudo. Bog će učiniti svoje u našem ispaćenom i izmučenom narodu, ali najprije moramo mi ono malo što imamo ponuditi drugima koji nemaju. ■

OSVRT

Srpska pravoslavna crkva i rat

„Ustat će mnogi lažni proroci i mnoge će zavesti“ (Matej 24,11)

Kako i nakon najnovijeg sramotnog ponašanja u vezi s odbijanjem mirovnog plana za BiH Kontaktne skupine nazvati predstavnike „Srpske pravoslavne crkve“. Glavni i najžešći zagovornici odbijanja plana bili su upravo srpskopравoslavni patrijarh i njegovi episkopi. Kako razumjeti blagoslov i posjet patrijarha Pavla ratnom pohodu na Goražde? Može li se jedna Crkva nakon svega što je u vezi s ovim ratom učinila još uvijek smatrati Crkvom?! Nije li pristajanje uz planove i ideje dokazanih ratnih zločinaca jednako sudjelovanju u zločinu? Je li ponašanje Srpske pravoslavne crkve konačno prevršilo mjeru i u Svjetskom vijeću crkava, pa neke članice traže njezino isključenje?

Jasno je da Crkvu ne čini samo nekoliko poglavara koji njome upravljaju već cijeli narod koji joj pripada. Ali, pogledajmo malo kroz povijest.

Srpski narod nije jedan od onih kojima vjera (u pravom smislu riječi) predstavlja

nešto važno u životu. Više je to dokaz nacionalne svijesti, tradicije, pripadanja nečemu što se želi staviti iznad ostalih.

Kad ih Crkva moli na obraćenje, ljubav, vjernost, odricanje i žrtvu (što čini vrlo rijetko), jednostavno je ne čuju, kao da ne postoji, ali kada ih poziva na „sveti rat“, onda je oduševljenje potpuno, crkve su pune a narod je spreman na uništavanje svega nesrpskoga, svega što stoji na putu „svetom“ srpskom narodu.

Žalosno je što najveći broj pripadnika srpskog naroda uopće nije kadar objektivno sagledati nastalo stanje, nego pod utjecajem velikosrpske propagande prihvaća sve što mu serviraju ljudi koji trenutno vode taj narod. Jadan je narod koji svoju djecu odgaja na lažima i mržnji. Pogledajmo dio igre patrijarha Pavla, kad kaže: „Svjesno i odgovorno izjavljujemo da ćemo prije pristati na smrt nego na izdaju svoga naroda...“, misleći pritom na ponuđeni mirovni plan. On usto apelira

na svijet da ne dira u srpsku zemlju. Koju to srpsku zemlju?!

Onu istu zemlju u kojoj ih nekoliko desetaka godina nije gotovo ni bilo; onu zemlju zalivenu hrvatskim znojem i hrvatskom krvlju; onu zemlju u kojoj su zvana zvonila o podne i uvečer, a narod molio i pozdravljao Gospu, svoju kraljicu; onu zemlju koju su mnogi porobljavali, a koja im nije uzvraćala zlim; onu zemlju koja ih je primila kao svoje prije nekoliko stotina godina, jer su bili u nevolji. Zar je ovo njihova hvala za sve što im je učinila?

Veliku negativnu ulogu pri svemu tomu imala je Srpska pravoslavna crkva, njezino vodstvo i svećenstvo. Umjesto propovijedanja Evandjelja, propovijedano je svetosavlje, kao srpska nacionalna ideologija.

Ni u ovom ratu zločinci nisu samo oni koji su ruke izravno uprljali krvlju. Gori su oni koji šire mržnju i laži, zavode nedužni narod a sebe nazivaju svetima. Ivo Matijević

BLAGO MILOSRDNIMA

Bildpost i Deutsch-Kroatische Gesellschaft pomažu invalide grada Zagreba

Društvo osoba oboljelih od multipleskleroze grada Zagreba sazvalo je svoju redovnu skupštinu, ovoga puta u nazočnosti predstavnice Deutsch-Kroatische Gesellschaft iz Hannovera, gđe Marget Engelking, te novinarke njemačkog katoličkog lista Bildpost, gđe Ussule Zoller. Razlog posjeta dragih gošći bila je predaja vrijednog, posebice potrebitog dara, od strane Njemačko-hrvatskog društva i redakcije Bildposta – specijalnog vozila opremljenog i prilagođenog invalidima. Posredstvom p. Ljudevita Jeduda, voditelja Hrvatske katoličke misije u Hannoveru, vozilo je darovano zajednici bl. Augustina Kažotića. Ta zajednica brine o bolesnicima MS-a. Na toj adresi, u naselju Kajzerica, redovito održavaju susrete, molitve, pronalaze riječi utjehe i u danima najtežeg razdoblja svoje bolesti. Valja

istaći da Deutsch-Kroatische Gesellschaft kontinuirano brine o našim ljudima, pomaže invalidima, šalje pomoć u novcu, lijekovima, invalidskim pomagalicama, zbrinjava naše izbjeglice... Posebno zadovoljstvo bilo je promatrati ozarena lica bolesnika kojima će ovaj dar iz Njemačke zasigurno pomoći da jednostavnije i bez suvišnih komplikacija ostvare poneki do sada, možda tek samo sanjani put, zajednički izlet, posjet prijateljima.

U uvodnom dijelu svečane skupštine, govorili su dr. medicine snježana Maslov, mr. sci. Dubravka Ciliga, mr. sci. Ksenija Napan, ing. Marica Mirić, s osvrtom na temu: „Kvaliteta življenja osoba s multiplom sklerozom“. „Umjesto da se beznažno predamo bolesti, odlučili smo se zajedno boriti, veseliti, proslavljati neke trenutke onako kako to isto čine i potpu-

no zdravi ljudi“, čuli smo tijekom održavanja susreta od mnogih bolesnika „Zato nam puno znače susreti s ljudima dobre volje i namjera. Zahvalni smo posebice p. Nedjeljku Sliškoviću, svećeniku župe na zagrebačkoj Kajzerici, koji s puno ljubavi brine o nama od samog početka rada društva. Itekako smo svjesni koliko je naporno preuzeti kontinuiranu obvezu i pri tom nikad ne posustati, već naprotiv voditi stalnu brigu, kako bi se kvaliteta našeg života, unatoč teškoj bolesti, poboljšala. Zato, molimo Vas, da prenesete naše riječi zahvale svima onima koji nam pružaju prijateljsku, materijalnu i duhovnu pomoć, koji nas svojom plemenitošću bodre i pomažu i u najtežim danima naše bolesti“, rekla nam je na kraju susreta predsjednica društva MS-a, mr. Vesna Špiček.

Zvezdana Stančić

IGRA NA SREĆU ZA NAIVNE

Kako ostati bez novca

Mnogi naivni ljudi, koji na brzinu žele zaraditi ili dobiti mnogo novca, učlanjaju se u sustav igre na sreću Life AG i pritom vrlo brzo ostaju bez novca

Voditelj Hrvatske katoličke misije u Essenu Stjepan Penić poslao nam je pismo koje objavljujemo u cijelosti: „Molim Vas da u jednom od slijedećih brojeva ukažete čitateljima Vašeg lista na posljedice koje sa sobom nosi igra na sreću koju u ruskom području organizira udruga Life. O čemu se točno radi možete pročitati u priloženom izvadku iz dnevnih novina WAZ od 21.7.1994. Za pristup u taj klub svaki sudionik treba odmah uplatiti sumu od 6500 DM, a da bi taj novac dobio natrag treba poslije toga dovesti u taj klub još najmanje četvoricu koji će uplatiti istu sumu, a ako želi još i zaraditi, mora se truditi da pronalazi uvijek nove članove. Što na koncu od svega toga biva govore iskustva onih koji su ostali bez svoga novca. Na ovo želim u prvom redu upozoriti radi toga što su mnogi mladi iz ovog područja već nasjeli na ovaj psiho-trik i sad muku muče kako dobiti novac natrag“.

I ova pojava, koja je možda vremenski nova, ali je po sadržaju prilično stara, govori o velikoj ljudskoj naivnosti kad je u pitanju igra na sreću, odnosno laka zarada ili dobitak. Nitko ne zna koliko je već sličnih ili istih igara organizirano i u Njemačkoj i u domovini, ali od njih su koristili imali samo organizatori, koji su većinom obični manipulatori i prevaranti. U svim sličnim slučajevima, kad se organizirao taj „lanac sreće“, nikad se ne bi došlo do nekog kraja, a samo bi odabrani fiktivno „dobili“ novac, da bi poslužili kao mamac ostalima. Ljudi se

brzo umore tražeći nove sudionike. Tada je već kasno: ili bezuspješno traže natrag uloženi novac ili ga silom prilika „daruju“ i „zaborave“. Organizatori čekaju upravo to, te brzo i jednostavno strpaju u džepove priličnu sumu novca.

Novine WAZ, koje nam je poslao g. Penić, opširno pišu o sustavu Life AG, koji radi na principu lanca, odnosno grude snijega: svaki novi član uplaćuje 6500 DM, potom traži nove članove, pa ako ih nađe ima udjela u njihovim priložima. Očito je da mnogi na brzinu ostaju bez novca, i to sve u ozračju priredbe koja ima show oznake. Lažna propaganda je providna, kad jedna zgodna mlada žena pred svima glasno govori da su u njezinu životu najznačajnija dva rezultata: njezino rođenje i ućlanjenje u Life. Inscenira se čak javno predavanje svežnja novčanica onome koji je pridobio nove članove, a koji taj novac kasnije dakako vrati. Začudo, ipak, što se svi sudionici obvežu na šutnju o sustavu Life, i to pod prijetnjom kaznom od 10000 DM. To asocira na pripadnost tajnoj organizaciji, Life-sekti, kojoj je božanstvo novac. Priredba se održava dvaput tjedno. Mnogi koji su ispali iz igre, a nisu dobili ništa, žestoko prosvjeduju. Osnovali su čak i „Interesnu udrugu oštećenih od Life-a“, ali ne uspijevaju dobiti ništa natrag. Neki koji su tražili svoj novac natrag dobili su prijeteće telefonske pozive i upozorenja. Određeno javno tužilaštvo već razmatra „poslovanje“ firme Life AG, ali ona i dalje nastavlja svoju igru s naivcima. ■

Nerodena djeca su također ljudi

Sve što učiniste jednom od moje najmanje braće meni učiniste!

Za mnoge ta mala bespomoćna bića i nisu ljudi. Ljudima postaju tek nakon par mjeseci ili tko zna kad, ali čovjek je od početka čovjek i dozvola pobačaja je dozvola ubojstva, samo fino upakirana i prikrivena raznim pravima i slobodama.

Svijet u kome je materijalno stanje vrijednije od ljudskog života ne želi to priznati. Ljudi su se udaljili od Boga i pokušavaju ga potisnuti negdje u stranu ili potpuno maknuti iz svoga života. On im jednostavno smeta. Tek je mali broj onih koji su spremni na žrtvu, praštanje i ljubav. Ljubavi se pokušava dati potpuno drugi smisao. U takvom svijetu pobačaj je najnormalnija stvar. Nešto kao posjet zubaru.

Ne možemo se vezati za zakone kao da je time sve riješeno. Dopuštenje pobačaja kao takvo oslobađa pred zakonom od krivnje ali ne od grijeha i rana koje ostavlja za sobom.

Rješenjem „neželjenog tereta“ ne smije se i ne može stvarati sretnija budućnost. Ali, pokušajmo se uživjeti u ulogu mlade djevojke koja još nije spremna postati majkom, a nalazi se na putu da to postane. Podimo od nas samih, od rodbine, prijatelja i poznanika. Koliko je samo „savjeta“ koje, donekle psihički rastresena, prije ili kasnije jednostavno prihvaća bez obzira na posljedice koje slijede nakon toga.

Budimo spremni pomoći djevojci, ženi, majci pružiti malo utjehe i ljubavi, a ne samo promatrati sa strane kao da se to tiče nekog drugog i čekati trenutak kad ćemo baciti kamen.

Moglo bi nam biti postavljeno isto pitanje kao farizejima. Pokušajmo pomoći i moliti za one kojima je teže nego nama.

Darivati život, odgajati svijet u ljubavi a ne jednostavno uništavati ponekad je teško i zahtijeva žrtve ali to je jedini pravi put. Brojne obitelji su oni stupovi koji čuvaju naš opstanak a mi ih pokušavamo ismijati. Kad je pobačaj u pitanju, naš zakon je vrlo liberalan i zahvaljujući njemu godišnje se u Hrvatskoj ubije oko 40 000 nerođene djece. I bez rata i etničkog čišćenja mi sebe sami uništavamo. To boli!

Ivo Matijević, Lebach

Jesen i starost

Ivan Crnjaković

Jesen i starost
isto nam nose,
mijenjaju boje
lišća i kose.
Sunca je manje,
više je sjene,
sve što je cvalo
polako vene.

Sa tugom pamtim
minule dane,
jasmin je cvijetne
svijao grane,
a pod jasminom
rosa na travi
na ranom suncu
biseri pravi.

I sve je prošlo.
Neka. Ne marim.
Svaka me jesen
sjeća da starim.
Starost ko jesen.
Baš sve nam mijenja.
Još možda malo
i doviđenja.

Putujemo

Putujemo bosi ovim putom
prepunim tragova,
trnja i kamenja.
Putujemo i zastanemo
u hladu lipa
i dalje krećemo snagom leptira
do novog cvijeta
i novog svijeta.
Putujemo
ovom velikom, mutnom rijekom
prepunom brzaka i grebena.
Putujemo malo splavom, malo lađom
do našeg mora
gdje nas čeka mir.
Putujemo
pustinjom bez kapi vode
i molimo
za kišu baš sada.
A tamo dalje
oaza čeka.
Samo pružimo korak
i usne žedne
gdje kraljevstvo
samo na nas čeka.

Marija Franjić, Rietberg

Čovječe, budi čovjek

Ja jesam čovjek
i zato me bole
jauci duša umornih i gladnih
i nikad nitko sa dna mog srca
ukrasti neće snagu tajne
što se ljudi vjekovima mole.
A što je sve više nevinih i jadnih
što gmižu u bijedi
al' šute im usta!
A oči mole za mrvu kruha,
samo kap vode.
Zar zaista ništa više ne vrijede
sva nadanja, zar da su pusta?
Ispijena lica i dalje mole.
Zar nas nije stid naše slobode
i našeg kruha, vode i mirnog sna?
Zar da gledamo kako umire
život građen vjekovima;
i cijeli život spuštati glavu
što ne spriječismo sile zla?
I svuda gdje ništa il' išta dopire
tamo gdje nitko il' netko ima;
dignimo duše u daljinu plavu,
pohrlimo tamo još prije sunca,
dajmo im mrvu kruha,
dovedimo čovječnost do vrhunca.

Marija Franjić, Rietberg

Rađanje ljubavi

Ne može mi noćas ništa
mrka sumnja što proždire razum
ni ljuta tjeskoba
hladna i neprovidna
ni svo zlo što kida lance vjere
ni najokrutniji dušmani
i sav njihov bijes preslab je
da ugasi radost u mom srcu.
Bog je ovaj put na mojoj strani
jer večeras se ljubav rađa.

Dalibor Perković, Mainz

Neugasivo svjetlo

Teška tuga para hrvatske nam grudi,
a nakon duge zime proljeće se budi.
Kroz tu zimu imasmo junaka
čiji lik nam bi svjetlo usred mraka.
Stepinac
Neugasivo svjetlo slobode
Izvor, stijeg i žar
Pravi Božji dar.
U katedrali tijelo mu počiva,
dok uzor Stepinca struji kao plima.
Ljubav, vjera i hrvatska gruda
dali su mu snage protiv lažnog suda.

Mario Vidačковиć, Waiblingen

Na braniku

Tamno je – noć.
Ranjeni i umirući junaci.
Dušman pali i ruši.
Koraci
To duh naših pradjedova čuje se -
na braniku domovine.

Adrijana Rojnica, Offenbach

Stara ljubav

Nitko više ne pamti naše susrete,
niti itko zna što znači ono srce i datum
urezano nožićem
u kori starog lužnjaka.
Njena ljubav više nije lozinka.
Svi osjećaji već su davno izdani.
Samo eho njenog imena
još uvijek odjekuje u
mom nemirnom srcu.
Ali ne može prijeći u suze i glas,
više nema onu toplinu, onu snagu
sad može još samo
da zadrhti na kraju usne
i nestane u dubini nekog uzdaha.

Dalibor Perković, Mainz

PRODULJUJEMO

NAGRADNI NATJEČAJ MLADI HRVATSKI ODISEJ ŽIVE ZAJEDNICE

Živa zajednica raspisuje nagradni natječaj sa slobodnom temom na hrvatskom jeziku za:

1. najbolju pjesmu
2. najbolju kratku priču
3. najbolju karikaturu

Pravo sudjelovanja u natječaju imaju mlade Hrvatice i Hrvati u inozemstvu, odnosno u iseljeništvu, do 25 godina starosti. Natječaj traje od 27.3.1994. do 1.12.1994. Pod pjesmom mislimo na lirsko poetsko djelo; priča može biti duga najviše tri kucane stranice formata A4 s proredom; karikaturu ili crtež možete praviti suhom olovkom, perom, flomasterom ili tušem.

Stručni žiri književnih i likovnih kritičara izabrat će po deset najboljih pjesama, priča i karikatura, a mi ćemo ih nagraditi specijalnim nagradama, te ćemo ih objaviti u „Živoj zajednici“ i u drugim hrvatskim listovima. Usto ćemo od svih prispjelih radova odabrati sve one koji budu kvalitetni za objavljivanje, pa ćemo ih dati tiskati u posebnu knjigu.

Svoje radove za naš nagradni natječaj šaljite u oмотnici putem pošte. S radom treba da pošaljete svoju punu inozemnu adresu, kao i kopiju datuma i mjesta rođenja iz nekog službenog dokumenta.

Naša adresa: ŽIVA ZAJEDNICA-NATJEČAJ

An den Drei Steinen 42, D-60435 Frankfurt, Tel.: 0 69/54 10 46

DUHOVNIK MLADIMA
NA POČETKU ŠKOLSKJE GODINE

Dobar početak – pola svršetka

Praznici su prošli. Oni su trebali poslužiti odmoru, stjecanju novih iskustava i prikupljanju fizičkih snaga za novu školsku godinu. Je li je tako bilo s tvojim praznicima, ne znam. Ali se nadam da si čvrstog zdravlja već započeo pohađati nastavu u jednom od deset razreda ili u jednoj od tri godine tzv. Oberstufe. Svakako treba prošle praznike prepustiti prošlosti, treba upraviti pogled u budućnost i koncentrirati se na ozbiljnost svakidašnjice jednog učenika. Osim toga traži mudrost da već sada, na početku školske godine, upraviš nekoliko misli i na njezin svršetak. Dobar početak je već polovica pretpiate za dobar svršetak. To je istina. Ali je istina i ovo: ako je svršetak dobar, onda je bilo sve dobro. Drugim riječima: svaki inteligentan dak postavlja već sada na početku školske godine pitanje da li će uspješno završiti ovu školsku godinu. Sigurno ima jedva nekog tko ne bi želio doživjeti uspješnu godinu. Upravo s tim u vezi postavlja nam se jedno vrlo važno pitanje: možemo li unaprijed izračunati da li ćemo na kraju školske godine primiti svjedodžbu s odličnim ili s dobrim uspjehom, s dovoljnim ili s nedovoljnim uspjehom? To bi svakako djelovalo na svakog od nas umirujuće. To bi nam pružalo veću sigurnost i samosvijest. Ja mislim da je jako teško unaprijed izračunati koji rezultat ćemo postići na kraju ove školske godine. U školskoj svakidašnjici igraju naime ulogu mnogi čimbenici koji ne ovise od naše volje. A upravo oni utječu na uspješno ili neuspješno učenje. To mogu biti npr. suučenci jednako kao i učitelji odnosno profesori. To može biti škola ili gimnazija koju moraš pohađati. To može biti čak i grad ili Bundesland u kojem se nalazi tvoja škola. Svi ovi čimbenici su različiti jedan od drugog i zato mogu pozitivno ili negativno utjecati na tvoje napredovanje u školi. To se ne može promijeniti. Ipak to ne znači da se moraš predati stihiji ili sudbini. Svatko posjeduje nešto što mu daje pravu sigurnost u prosuđivanju budućeg uspjeha ili neuspjeha u školi. To su tvoje vlastite intelektualne sposobnosti s jedne strane i svojstvenosti tvoga karaktera s druge strane. Svaki može sam sebe ispitati u vezi s time. Postavi sebi jednostavno pitanje kakav si ti „tip“ čovjeka? Koje osobine ti kao čovjek posjeduješ? Jesi li društven, živahan, impulzivan? Da li si emocionalno labilan, sklon gledati na stvari i svijet na osnovi „crno-bijele“ tehnike? Jesi li si

preosjetljiv na kritiku drugih, ali zato kritičan prema svemu i svima? Ova i slična pitanja kao i odgovori na njih govore nam zapravo o našem duševnom zdravlju i o našoj sposobnosti vršiti kontrolu nad samim sobom. Jedan psihički zdrav čovjek je npr. samosvjestan, smiren, uravnotežen, sposoban rješavati osobne probleme bez panike, samokritičan i samostalan, sposoban voljeti i sposoban biti voljen. Psihički zdrav čovjek je razborit; on ne živi od danas do sutra nego planira i za bližu budućnost. On je oprezan, postojan, više konzervativan nego radikalno progresivan. Psihički zdrav čovjek je čovjek meditacije, razmišljanja, refleksije. On je spontan i kreativan; znade se prilagoditi okolini, ali uvijek kritički.

jednako vrijedni pred Bogom. Naš nebeski Otac jednako ljubi onog sa sedam talenata kao onog s jednim talentom. Bitno je da svaki prema svojim mogućnostima radi na sebi i uspješno vrši svoje dužnosti u njegovim okvirima i mogućnostima. Uspjeh – bio on velik ili malen, ljudski govoreći – je za Boga uvijek uspjeh. Važno je samo to da on odgovara našim sposobnostima, našim primljenim talentima. Ovo mi je prilika da nešto kažem o vjeronauku. Kao učenik učit ćeš u školi mnoge predmete. Matematika će te uvesti u svijet brojeva; biologija će te upoznati sa zakonima života; fizika sa zakonima i silama prirode, itd. Sve ove spoznaje su potrebne za život. Ali nijedan od ovih predmeta neće ti moći dati one spoznaje

Osnovica njegovog života i ponašanja su vrednote i načela koja je prisvojio iz uvjerenja da su ona dobra i vrijedna za čovjeka uopće. Ovaj „tip“ čovjeka zaista možemo označiti jednim idealnim čovjekom. Ako posjeduješ ove osobine, onda se smiješ smatrati i idealnim učenikom to će reći onim učenikom, koji ima sve dobre karte u svojim rukama za dobar uspjeh u školi i kasnije u životu. Tko posjeduje suprotna svojstva ovim upravo opisanim, taj će sigurno imati veće poteškoće u stjecanju dobrog uspjeha u školi i u životu. Ali to nikako ne znači da je on unaprijed „osuđen“ na neuspjeh. Isus nam ovdje daje jednu odličnu spoznaju. Isus nas uvjerava da ljudi nisu jednako nadareni. Jedan je primio sedam talenata (sposobnosti), drugi pet, treći tri, i četvrti samo jedan talenat. Ali Isus kaže da su svi oni

za život po kojima život dobiva osmišljenje i utemeljenje; po kojima ti znadeš kako trebaš živjeti i raditi da budeš ne samo zadovoljan i uspješan, nego da budeš i dobar čovjek. To ti može dati samo jedan predmet: vjeronauk. Vjeronauk kako ga uči Katolička crkva. Vjeronauk će ti pomoći da dođeš do Božje Istine i mudrosti. Biti u Istini; znati o Istini, samo to nam jamči sretan i uspješan život. To nemoj nikada zaboraviti. Ali još nešto. Božji nauk, u koju nas uvodi vjeronauk, je vrhunac onoga što zovemo „obrazovanje“. Bez Božje Istine o čovjeku i životu je svaki čovjek samo polu-naobražen. Njemu manjkaju najdublja mjerila za razlikovanje između istine i laži, između dobra i zla, vječnog i vremenitog, trajnog i prolaznog. Želim ti dobar početak ove školske godine!

Josip Vinko

HUMANOST MLADIH
SCHÜLER HELFEN LEBEN

Učenici pomažu živjeti

Za tri godine rata u bivšoj Jugoslaviji mnogi od nas su otupjeli. Ali ne i tisuće učenika koji svojom akcijom „Učenici pomažu živjeti“ (Schüler helfen leben) daju otpor smrti i bijedi i time priliku da čovječanstvo preživi. Reportažu iz Hrvatske o tome je za njemački katolički mjesečnik za mlade JUNGE ZEIT napisao Klaus Spähe.

Njemačka humanitarna pomoć – Deutsche Humanitäre Hilfe! Ta riječ djelovala je na vojnika UNPROFOR-a kao čarobni štapić. Nepovjerljiv izraz lica Jordanca, koji s puškom preko ramena stoji na crveno-bijeloj nadzornoj točki (Checkpoint); promijenio se u prijatan osmijeh, pogotovo kad je u našem vozilu prepoznao Christiana Bodewiga. On je stari poznanik, koji ovu usku cestu ne prelazi po prvi put. Isti je slučaj i s Arnom Schneidewindom, koji se iza nas vozi u bijelom džipu.

To je trenutačna slika vožnje od Zagreba do Lipika, jednog malog mjesta na samoj granici slobodne Hrvatske i okupiranih hrvatskih područja koje srpski okupatori zovu Krajinom. Tužno je to mjesto, jer od nekadašnjeg raskošnog lječilišta, u kojem su se nekada šetali carevi i kraljevi, rat nije pošteđio baš puno: ruševine i oštećene kuće svjedoče o teškim borbama prije dvije godine, a prate nas stalno do našeg cilja – osnovne škole u Lipiku. Ispred škole se vijori crveno-bijelo-plava

zastava Republike Hrvatske. Taj službeni stijeg nije tu slučajno – nakon šestomjesečnog obnavljanja danas se škola svečano otvara, a Christian i Arne u tome imaju značajan udio. Oba 21-godišnjaka iz Koblenza vode zagrebački ured njemačke akcije „Učenici pomažu živjeti“ a zajedno s drugim humanitarnim organizacijama omogućili su izvršenje projekta u Lipiku.

Sve je počelo tako što je jedna učenica iz Bad Kreuznacha u Rheinland-Pfalzu krajem 1992. počela skupljati paste i četkice za zube sa svojim dvjema školskim drugaricama, koje je jedan trgovac potom odnio u Hrvatsku. Akcija „Učenici pomažu živjeti“ se tako rodila pa se uskoro proširila na 20 škola. U ljeto 1993. akcija se raširila po cijeloj Njemačkoj, i to

pod motom „Svaki učenik jednu marku“. Do početka ove godine skupilo se 2,5 milijuna maraka. Političari svih stranaka preuzeli su pokroviteljstvo, a radio-stanica SWF 3 propagirala je ovu veliku solidarnu akciju i novčano je podupirala. U studenom '93. pada odluka o financiranju vlastitih projekata, a u Zagrebu se otvara vlastiti ured.

Christian i Arne s učenicima u Lipiku

U prostorijama „Njemačke humanitarne pomoći“, institucije njemačkog ministarstva vanjskih poslova, koja djeluje kao koordinacijski ured za njemačke humanitarne djelatnosti, akcija „Učenici pomažu živjeti“ dobila je jednu prostoriju. Arne Schneidewind iz Koblenza se nalazi već od studenog 1993. u hrvatskom glavnom gradu. Christian Bodewig se pridružio u ožujku ove godine. Zadatak obojice se sastoji u tome da ustanove na licu mjesta koje projekte akcija učenika može podržati, prije nego što savezni ured u Njemačkoj odluči o financiranju.

To je veliki posao, jer osim Lipika u škole diljem Hrvatske dostavlja se za izbjeglice i prognanike školski materijal i pokućstvo, plaćaju se plaće učiteljima, darivaju se školski autobusi, a medicinskom

centru dostavljen je čak i jedan aparat za kemodijalizisu. Osim toga Arne i Christian pokušavaju uspostaviti partnerstva sa školama u Njemačkoj, te su u stalnom kontaktu s ustanovama i firmama i drugim humanitarnim organizacijama. Oni organiziraju također konvoje s hranom za Bosnu i Hercegovinu.

Akcija „Učenici pomažu živjeti“ otvorila je u međuvremenu svoj ured i u Sarajevu, gdje gradi školu za gluhoonijeme, podiže dječje vrtiće, pomaže ponovnu obnovu omladinskog kluba. „Sada smo tako poznati da nam stižu i upiti iz unutrašnjosti Bosne i Hercegovine“, govori Christian o popularnosti njemačke skupine, koja svoje zalaganje želi pojačati i u drugim kriznim područjima. Arne i Christianu je sasvim jasno da to podrazumijeva i putovanja u Bosnu.

S njemačkog prevela Željka Čolić

VAŽNA OBAVIJEST ZA
MLADE
FRANKFURT/M**Misa za mlade
u crkvi St. Leonhard**

Fra Željko Ćurković iz Hrvatske katoličke misije u Frankfurtu obavještava sve mlade iz Frankfurta i okolice da se **misa za mlade** više neće slaviti u crkvi St. Aposteln u Sachsenhausenu, nego će se **od 18.9.1994. misa za mlade slaviti u 13 sati u crkvi St. Leonhard, Alte Mainzer Gasse 21.** Crkva se nalazi nedaleko od katedrale, dakle u blizini Römera i u blizini rijeke Majne. Na ovu misu za mlade pozivaju se svi mladi iz Frankfurta i okolice, od krizmantičkog uzrasta pa nadalje. Pod misom svira već afirmirani sastav PAX, a sam misni program bit će uređen tako da mladi što više i pozornije sudjeluju. Jedan od ciljeva mise za mlade je da crkva St. Leonhard postane poznato sastajalište mladih hrvatskih katolika nedjeljom u 13 sati. Dakle, mladi iz Frankfurta i okolice, od nedjelje 25. rujna vidimo se u 13 sati u crkvi St. Leonhard u Frankfurtu. Svi ste pozvani i svi ste dobrodošli.

KULTURA

IZLOŽBE

„GASTARBEITER IN FRANKFURT“ 1965–1985

Unser „Gastarbeiterland“

Trumbetaševa izložba crteža (1.9.–23.9. 1994.) u frankfurtskoj vijećnici na Römeru je svojevrsna kronika gastarbajterskog življenja od sredine šezdesetih pa gotovo sve do naših dana. Dragutin Trumbetaš (1938, Velka Mlaka, Hrvatska), radnik-gastarbajter i umjetnik, uspio je crtežom prikazati jedan drugačiji način života, jedan cijeli svijet, i to onako kako to dosad možda nikome nije pošlo za rukom. Temom gastarbajterskog života pozabavili su se prigodno pjesnici, novinari, pisci, a nešto ozbiljnije svećenici, političari, socijalni radnici. Svi su se oni bavili tom temom iz svoje perspektive, te su gastarbajtersku stvarnost počesto uljepšavali, dok su je neki, kao bivši jugokomunistički političari, omalovažavali i osuđivali. Trumbetaševi crteži bilježe zgode iz svakodnevnog života naših gastarbajtera: polazak od kuće, kolodvor na polasku i dolasku, rad na *baušteli*, stanka za vrijeme posla, boravak u crkvi na hrvatskoj misi, posjet kavani, bordel, *arbeitsamt*, život u stanu, ponašanje na ulici,

odlazak u domovinu... Na većini crteža prikazani su hrvatski gastarbajteri, ali ima i turskih, i ostalih. Glavni lik većine crteža jest Tonček, koji život u pitomom Zagorju zamjenjuje životom u velegradskoj frankfurtskoj džungli. Taj grad, koji se kao financijsko središte može nazvati Bankfurt za njega je Krankfurt.

Izložba se sastoji od stotinjak crteža, ali je popraćena obiteljskim fotografijama, pisanim, zapisima, pjesmama, izriscima iz starih novina. U izriscima iz novina zabilježene su brojne gastarbajterske sudbine: nesreće (samoubojstva, pogibije na poslu ili na putu za domovinu), rasprave o položaju stranaca („Gast oder Sklave“, „Ohne Fleiss kein Preis“), netolerancija („Auslaender raus“).

Značajno je da je izložba ovog hrvatskog umjetnika i radnika otvorena u sklopu proslave 1200 – obljetnice grada Frankfurta, a otvorio ju je frankfurtski gradonačelnik dr. Hans Jürgen Moog. Postavljanju izložbe posebno su pridonijeli frankfurtski ured za multikulturu i

Hrvatsko kulturno društvo, čiji je Trumbetaš dugogodišnji član.

Dragutin Trumbetaš se osim crtanja bavi pisanjem pjesama i proze. Njegova drama „Der Nichtraucher“ (Nepušač) izvedena je na frankfurtskom Römeru 10. rujna 1994. Ovom izložbom Trumbetaš je na izvrstan način reprezentirao hrvatsku kulturu i umjetnost u europskoj financijskoj metropoli.

tgh

REGENSBURG Izložba crteža i slika đakovačke katedrale

Museum Ostdeutsche Galerie iz Regensburga priredio je ovoga ljeta izložbu crteža, nacrti i slika Johanna Fiedricha Overbecka, koje je uradio za đakovačku katedralu

Izložba *Johann Friedrich Overbeck und die Kathedrale von Đakovo* je otvorena 10. srpnja, a trajala je sve do 21. kolovoza. Od 25. rujna do 20. studenoga bit će postavljena u Overbeckovu rodnom gradu Lübecku, a od veljače sljedeće godine moći će se vidjeti i u Muzejskom galerijskom centru na Jezuitskom trgu u Zagrebu. Izložba obuhvaća zadnja djela J. F. Overbecka, koji je slijedio pravila i duh „nazarenske“ škole crtanja i slikanja. Djela „nazarenaca“ bila su u 19. i početkom 20. stoljeća vrlo tražena od crkvenih naručitelja. Izloženi Overbeckovi crteži bili su donedavno jedva poznati javnosti. Na crtežima su pred-

stavljani motivi iz Petrova života, slike evanđelista, molitvene scene, posljednji sud. Svi crteži bili su 1884. postavljeni u ondašnjoj Stroßmayerovoj Južnoslavenskoj akademiji u Zagrebu, a od 1955. nalaze se u Dijecezanskom muzeju u Đakovu. Iz sigurnosnih razloga sklonjeni su 1991. u Maribor, gdje ih je zapazio dr. Andreas Blüm iz regensburškog muzeja (sada radi u muzeju u Amsterdamu), koji ih je dao restaurirati uz pomoć njemačke savezne vlade. Crteži su nakon restauracije zablistali novim sjajem i takvi se pojavili pred publikom. O ovoj izložbi tiskan je i katalog od 160 stranica.

KULTURA

IZLOŽBA AVANGARDNE HRVATSKE SKULPTURE
DUISBURG

Na europskom vrhu

Hrvatska avangardna skulptura nalazi se besumnje na europskom vrhu suvremenog avangardnog skulpturnog stvaralaštva. To potvrđuje i izložba 18 suvremenih hrvatskih skulptora, koja je priređena u renomiranom muzeju Wilhem Lehmbruck u Duisburgu, odnosno u Europskom centru suvremene skulpture. To je dodatak poznatoj izložbi u Bonnu „Europa – Europa – Stoljeće avangarde u Srednjoj Istočnoj Europi“ (27.5.–16.10.1994.). Na duisburškoj izložbi predstavljena su djela najpoznatijih

hrvatskih kipara: M. Bijelić, V. Delimar, B. Dimitrijević, S. Drinković, D. Džamonja, Gruppe „Gorgona“, T. Gotovac, A. Ilić, S. Iveković, Ž. Jovanovski, I. Kožarić, D. Martinis, G. Petercol, I. Picelj, V. Richter, B. Ružić, D. Sokić i A. Srnec.

Izložba je otvorena 6. rujna, uz pozdrav gradonačelnika Josefa Kringsa, a otvorena je do 23. listopada. Njemački kulturni i umjetnički krugovi posvetili su ovoj izložbi izuzetnu pozornost. Organizator je tiskao plakat i bogati katalog izloženih djela.

KONCERTI

Uspješan nastup „Lira“

Mješoviti zbor „Lira“ Židovske zajednice iz Zagreba održao je 5. rujna vrlo uspješan koncert u Frankfurtu, u Dreikönigskirche, u 20 sati. Goste iz Zagreba pozdravili su u ime organizatora fra Leon Delaš, voditelj Hrvatske katoličke misije u Frankfurtu, koji je članovima zbora i svim nazočnim pripadnicima židovske zajednice čestitao novu 5755. godinu, te Ivan Šponar, predsjednik Hrvatskog kulturnog društva Majnskog područja. Voditeljica Jasminka Farac rekla je nekoliko podataka o zboru „Lira“, koji ove godine slavi 40. obljetnicu postojanja i djelovanja. Osnovao ga je njegov sadašnji dirigent Emil Cosseto, a od početka ga vodi direktor Mihael Montiljo. Izdali su nekoliko ploča i kasete. Zbor djeluje u okviru Židovske zajednice iz Zagreba. Nastupao je u brojnim europskim zemljama, u Izraelu i u Sjedinjenim Državama.

Nakon toga počeo je koncert koji je oduševio osamdesetak prisutnih. U prvom dijelu „Lira“ je izvela petnaestak duhovnih pjesama, među kojima su većina drevne židovske pjevane su pjesme i psalmi (Bachov Aleluja, Mashvil

Geim, Psalam 150), te nekoliko duhovnih crnačkih i južnoameričkih skladbi. U drugom dijelu pjevači su u hrvatskim narodnim nošnjama izveli djela poznatih hrvatskih skladatelja (Lukačić, Zajc, Žganec, Cossetto, Odak, Gotovac) i tradicionalne narodne pjesme (Posavski drmeš, Letovanić, Diridika, Tri jetrve). Poseban pljesak dobili su solisti Doroteja Ilčić Jerbić, sopranistica, Aleksandar Pavišić, tenor, te sam dirigent Cossetto. Nastup „Lira“ u Frankfurtu potvrdio je da Hrvatska ima vrlo bogatu i staru kvalitetnu glazbenu tradiciju. Kroz pjesmu zbora „Lira“ prisutni su uistinu doživjeli Hrvatsku.

Organizatori i podupiratelji ovoga koncerta bili su: Generalni konzulat Republike Hrvatske u Frankfurtu (konzuli Karakaš i Kus prisustvovali su koncertu), Büro Südost-Europa (Brot u. Milch e.V.), Hrvatski naddušobrižnički ured, „Bosnien-Hilfe“, AMACroatica Deutschland e.V., Hrvatsko kulturno društvo Majnskog područja, Ured za kulturu grada Frankfurta, Prevoditeljski ured Marijan Majić, tvrtka „Inter-Ina“, ugovornik Ivan Ivandić i tvrtka „Facta“. mgr

ODMOR U DOMOVINI – UZ
PLES I GLAZBULjetna škola
hrvatskoga folklora,
Pag 1994.

Ljetna škola hrvatskoga folklora koju je ove godine organizirala Matica hrvatskih iseljenika, održana je na otoku Pagu, u samom gradu Pagu, od 28. srpnja do 7. kolovoza. Dr. Ivan Ivančan, naš vrsni poznavatelj folklora koji je 1964. ostvario ovu ideju, ove je godine s izuzetnim zadovoljstvom pozdravio svoje „kolegice i kolege“, jer smo došli u rekordnom broju – 180 sudionika.

Imavši pratnju sastavljenu od hrvatskih vrhunskih predavača, etnokoreologa i koreografa, dr. Ivančan je naglasio u više navrata jednu zanimljivu činjenicu. Naime, početkom rata u našoj domovini baština hrvatskog folklora naročito stradala. Nestala je nošnja i utihnula pjesma u razrušenim i okupiranim područjima. Ova baština međutim nije izgubljena dokle god ima mladih koji žele učiti, plesati, pjevati i svirati. Škola folklora dokazala je da su mladi Hrvati spremni sačuvati ovo blago i to ne samo u domovini već i izvan nje. Sastali smo se kao na nekom svjetskom kongresu. Doputovali smo iz svih dijelova Hrvatske, Njemačke, Norveške, Švedske, Mađarske, Kanade, Australije, Novog Zelanda. Bilo nas je milina čuti i vidjeti kad se uhvatimo u kolo.

Školski program je bio temeljit i stoga je iziskivao potpunu koncentraciju pri nesenim temperaturama i nemogućoj vrućini. No, ništa nije teško što se radi od srca. Predavali su se plesovi Panonske zone u koju spadaju Turopolje, Posavina, Bilogora, Moslavina, Slavonija; Baranja, te plesovi Hrvata u Bosanskoj Posavini, Mađarskoj, kao i kola bunjevačkih Hrvata.

Uz plesnu školu održana je usporedno i škola hrvatskih glazbala koja prate pjesmu i ples Panonske zone. Uz praktična predavanja plesa i glazbe slušali smo i teorijska predavanja koja su nam dala uvid u kulturno-povijesne značajke plesa, podjelu plesnih zona, uvjetovanje plesnih zona, hrvatska nacionalna glazbala, opis nošnji i njihovu rekonstrukciju te koreografiju.

Škola je završena zgodnom priredbom, jer smo se našalili na račun naših predavača i dobili potvrde o uspješnom sudjelovanju. Na zimskoj školi predavat će se plesovi Jadranske zone, i mislim, da će većina opet doći.

Irena Balić

„Lira“ u
Frankfurtu

KULTURA

ZAGREB **Mladi slavisti i kroatisti u Hrvatskoj**

U radu dvotjednog 23. seminara Zagrebačke slavističke škole sudjelovalo osamdesetak polaznika iz 23 zemlje svijeta

„Ako se ljubav može mjeriti brojkama i kilometrima, onda je Zagrebačka slavistička škola najvoljenija na kugli zemaljskoj. Osjeća se ona ista živost, isto komešanje kao i u prijeratnim godinama, iako nas emocije vraćaju na one polaznike koji su pristizali u vremenima kada je dolazak u Hrvatsku bio sinonim za ljubav, ali i plemenitu ludost. Današnja škola dvostruko je bogatija od prethodne, ali se mislima rado vraćamo toj intimnoj i toploj atmosferi, tim polaznicima od kojih su mnogi i ove godine nazočni.

S mislima smo svakako i u Dubrovniku, ali njegovim najnovijim granatiranjem potvrđuje se ispravnost da se seminar održa u Puli. Jer je Dubrovnik, na žalost, još uvijek talac u rukama ludih gospodara rata. Drugi milenij naše civilizacije odlazi iz Hrvatske u krvi, nimalo se ne razlikuje od ostalih milenija, a na nama je da ljubavljemo prema vlastitom i uvažavanjem tuđega, stvorimo svijet koji će trajati samo dva tjedna, ali služiti kao model suživota za primjer svima“.

To su bile riječi direktora Mladena Kuzmanovića na otvorenju Zagrebačke slavi-

stičke škole održane od 28. kolovoza do 10. rujna u Puli.

Po 23. put, a po treći put u Puli, nakon progonstva iz Dubrovnika, ove godine okupilo se osamdesetak uglavnom mladih slavista i kroatista iz Europe, Amerike i Azije, od toga 18 polaznika iz Njemačke. U protekla dva tjedna u Istarskom narodnom kazalištu pratili su dvije globalne teme i šest lektorata i upoznali osobitosti hrvatske kulture i umjetnosti, posebice književnosti i jezika.

Osnovne teme bile su hrvatska leksikografija i hrvatska književnost druge polovice 20. stoljeća uz voditeljstvo prof. Ive Pranjkovića i prof. Ante Stamaća. Uz lektorate na pulskoj Pedagoškoj akademiji, mladi slavisti posjetili su pitoreskne istarske gradiće Beram, Labin, Roč i Hum, bogate spomenicima kulture, posebice hrvatske pismenosti i sakralnog slikarstva. Na svakom koraku nailazili su na glagoljaške natpise i zapise, jer se glagoljica u Istri i na Kvarneru upotrebljavala u nekim mjestima sve do prije tridesetak godina. Pored posjeta nacionalnom parku Brijuni, slavisti su prisustvovali otvorenjima izložaba slika Ivice Propadala,

Karla Paliske i medalja Zdravka Brkića. Upoznali su bogati repertoar zagrebačke glumice Elize Garner, a četiri večeri posvećene su glumcu i redatelju Fabijanu Šovagoviću prikazivanjem filmova: *Breza*, *Novinar*, *Sokol ga nije volio* i *Đuka Begović*. Pula, grad koji ovih godina slavi 3000 godina postojanja, Istra i Hrvatska pružile su i ove godine, daleko od Dubrovnika, spojmom ljepote, plemenitosti, produhovljenosti i čednosti bogatstvo koje će slavisti i kroatisti znati prenijeti u svoje zemlje i sredine u kojima žive, jer kako je na završnom predavanju naglasio profesor Josip Bratulić, „u Istri i Hrvatskoj je sve, prepoznatljivo za one oči koje mogu i znaju pročitati i odčitati bogatstvo Istre i Hrvatske kao europskog prostora i modela kulturnog suživljavanja“. **Alen Legović**

BERLIN

Zazvonio „Zvončić“

Sa zakašnjenjem od nekoliko mjeseci, ali ipak na početku nove školske godine, izvješćujemo da je Hrvatska dopunska škola u Berlinu u prvoj polovici ove godine tiskala i izdala „Zvončić“, list Hrvatske dopunske škole u tom gradu. List ima 16 stranica, od kojih su prva i zadnja u boji, a obiluje učeničkim literarnim pokušajima i crtežima. Glavna tema većine radova je domovina. Iz lista saznajemo da Hrvatska dopunska škola u Berlinu radi četiri godine. Pokretači i urednici lista, učitelji HDŠ Berlin, pišu da pokretanjem lista žele pokazati „što naši učenici znaju i koliko vole svoju Hrvatsku“. Na našoj slici je naslovna stranica prvog broja „Zvončića“. ■

WIESBADEN

Ljetna škola u Crikvenici

kao drugi te kao strani jezik; u skupini je naime i ove godine bilo nekoliko hrvatske djece koja hrvatski ne razumiju i ne govore ili ga tek pomalo razumiju.

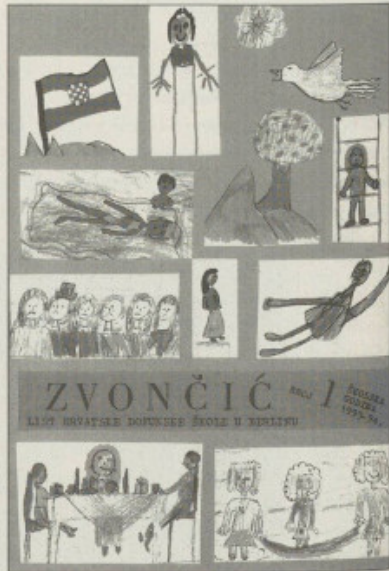
U organizaciji Hrvatske matice iseljenika i Hrvatske kulturne zajednice Wiesbaden i ovog je ljeta, od 25. srpnja do 7. kolovoza, održana Ljetna škola hrvatskoga jezika i kulture, ovoga puta u Crikvenici.

Iz Wiesbadena je u Crikvenicu krenulo dvadeset i troje djevojčica i dječaka između deset i petnaest godina.

Dvotjedni boravak bio je ispunjen pomno pripremljenom nastavom vođenom profesorima-stručnjacima za hrvatski

U dječjem odmaralištu u Crikvenici u isto je vrijeme boravila i skupina hrvatske djece iz Mađarske, poneko dijete iz Švicarske i Kanade, te skupina zagrebačkih učenika. U brojnim radionicama, pjesmi, kupanju, putovanjima i izletima stvorena su prijateljstva i uspomene koja će grijati dječja srca do sljedećeg ljeta. A tada će hrvatska djeca iz Wiesbadena, a uzdamo se i ona iz drugih njemačkih gradova, opet na hrvatsko more u novu ljetnu školu.

Maja Runje

KULTURA

PRIKAZ

Pjesnička baština

Stijepo Mijović Kočan, **SKUPLJENA BAŠTINA. Suvremeno hrvatsko pjesništvo 1940–1990. Školske novine, Zagreb 1993.**

Jedan od najnesigurnijih i ujedno najizazovnijih književnih radova jest svakako izbor i priređivanje antologija, hrestomatija ili čitanki.

Pri tom se nameće pitanje:

Kako udovoljiti svim književnokritičkim zahtjevima i estetskim mjerilima?

Zapravo, kako udovoljiti književnim kritičarima, spremnima već unaprijed na kritiku radi kritike, posebice onih djela i autora koji ne dolaze iz njihove „elitne manjine“.

Prošlogodišnje priređivanje svojevrzne čitanke „SKUPLJENA BAŠTINA“ – suvremeno hrvatsko pjesništvo 1940–1990“, u izboru Stijepa Mijovića Kočana, izazvalo je burne reakcije hrvatskog književnog kruga. Više hrvatskih dnevnika i tjednika zabilježili su brojne prigodne književno-kritičke osvrte, prigovore i optužbe uz naglašeno vrijeđanje i osporavanje priređivačeve kompetentnosti i izborne sposobnosti.

Na sve glasno izvikane prigovore i u glavnini neutemeljene optužbe, izbornikova „čitanka“ nudi konkretne odgovore i prikladne prijedloge. Možda je jedini Kočanov grijeh taj što je temeljito obradio nedodirljivo i nepomirljivo razdoblje hrvatskog književnog stvaralaštva, ostvarujući jedan književni novitet.

Stijepo Mijović Kočan, inače honorarni predavač teorije novinarskih vrsta na Zagrebačkom sveučilištu, svojim izborom pokazao se kao prvi kompetentni priređivač izbora suvremenog hrvatskog pjesništva.

Svaka antologija pretpostavlja nadopunjavanje i nadograđivanje već izgrađenog, odnosno rušenje nepoznanica i barijera, naročito onih prisilno nametnutih, kada je riječ o suvremenom hrvatskom pjesništvu.

Svi pjesnici hrvatskog jezika

Koje su zapravo značajke Kočanove čitanke?

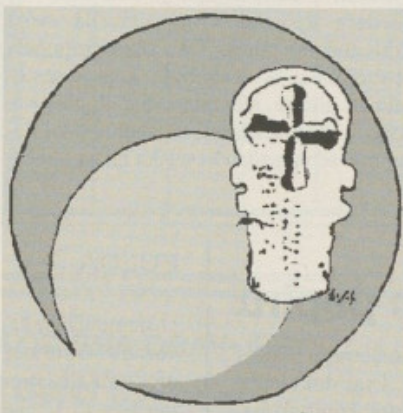
Spomenimo one najvažnije:

1. Jedna od temeljnih odlika ove poemašne „riznice našega duhovnog stvaralaštva“, kako ju je okarakterizirao akademik Petar Šegedin, jest svakako rušenje svjesnih zanemarivanja i kukavičkog

prihvatanja nametnutog gubitničkog odnosa prema hrvatskom književnom stvaralaštvu, te konačno proširenje geopolitičkog vidokruga promatranog iz perspektive tornja zagrebačke katedrale.

2. Druga karakteristika jest da autor bez predrasuda, povijesno-političkih i trenutnih ratnih sukoba, ne uvjetuje pristup pojedinim stvarateljima na hrvatskom jeziku. Uz brojne pjesnike iseljene Hrvatske, u izbor su ušli i pjesnici muslimanske vjeroispovijesti i nacionalnosti, Srbi iz Hrvatske – čak trojica njih prešli su na stranu agresorske srpske vojske.

3. Zatim, priređivač, mogli bismo reći ravnopravno, izabire pjesnička ostvarenja na sva tri hrvatska narječja (štokavskom, kajkavskom i čakavskom), bez pret-

jeranog isticanja prednosti štokavskog narječja. Nema razdvajanja nego ujedinjavanja svega vrijednoga u jedno. I kao takvo nudi ga hrvatskom čitateljstvu.

4. Autor priređuje i nudi javnosti potpuno novi, vlastiti izbor vrednijih pjesničkih ostvarenja na temelju vlastite književno-kritičke prosudbe i estetskih mjerila, koje obrazlaže u predgovoru.

5. I na kraju, Kočan prezentira javnosti novo vrednovanje hrvatskog pjesništva, ispravlja njegovu krnju sliku i po prvi puta stvara novu, kvalitativno-kvantitativnu cjelovitu sliku. Plod je to prirediteljevog dugogodišnjeg iščitavanja poznatog, nepoznatog i zanemarenog u hrvatskom pjesništvu u proteklih pedesetak godina. Autor postavlja i uspješno brani da se hrvatska književnost stvara i razvija

svuda gdje pisci pišu i stvaraju na hrvatskom jeziku. Na gotovo 700 stranica izbornik uvrštava 226 književnih stvaralaca, zastupljenih s dvije do 12 pjesama po pojedinom pjesniku (dakle, sveukupno 1158 pjesama), slijedeći, ne godine rođenja pojedinih autora, nego godine nastajanja i objavljivanja pojedinih samostalnih zbirki pjesama.

Dakle, riječ je o svojevrstnoj kronici nastajanja suvremenog hrvatskog pjesništva.

Ravnopravno je zastupljeno čak 30 pjesnika iz iseljeničtva (npr. Vinko Nikolić, Rajmund Kuparec, Ivo Lendić, Šimun Šito Ćorić, Boris Maruna i drugi), 24 iz Bosne i Hercegovine, 4 iz Vojvodine, 3 iz Boke Kotorske, 2 Gradišćanska Hrvata te po jedan pjesnik iz Italije i Mađarske.

Radi se dakle o svojevrstnoj prvoj knjizi POMIRENJA svih Hrvata, ma gdje se oni nalazili i u kojim okolnostima djelovali.

Bez Nazora, Ujevića...

Ovom više nego uspjelom izboru iz suvremenog hrvatskog pjesničkog stvaralaštva, potrebno je uputiti i dobronamjerne prigovore. Izbor obuhvaća prevelik broj književnih stvaralaca, te se postavlja pitanje da li su svi zaista zavrijedili ući u ovaj izbor? Nedostaju pjesnici: Tin Ujević, Vladimir Nator, Frane Alfirević... i dr. U bibliografskim i biografskim bilješkama ima i sitnijih pogrešaka, nedostataka, ali sve je to razumljivo i neizbježno kada se radi o jednom opsežnom djelu kakvo je „Skupljena baština“.

No, dvije su stvari jasne:

„Skupljena baština“ je velik i značajan književno-kritički posao, prvostupanjski događaj, a „Školske novine“, uz pomoć „Hrvatske matice iseljenika“ i „Saveza Mađara u Hrvatskoj“, – dakle uz veliki doprinos i inicijativu Iseljene Hrvatske, učinile su pravi nakladnički pothvat.

Ovo djelo je za buduće priređivače nezaobilazno!

Sam autor je svjestan da njegova čitanka ne predstavlja konačnu riječ. Stoga uz pogovor donosi konavosku narodnu izreku, koja glasi: „Nije sve za vazda“. Ni „Skupljena baština nije za vazda“. Bez sumnje, ono potrebuje nadogradnju i korekturu budućih priređivača, koji će ovo djelo morati respektirati, posezati za njim. Jer, kako reče hrvatski pjesnik iz Bosne, Anđelko Vuletić, „poslije ‘Skupljene baštine’ u hrvatskoj poeziji ništa više nije, kao što je bilo“.

Frano Prcela
Anto Gavrić

MAINZ

Obiteljski seminar

Dvorana Hrvatskog centra u Mainzu bila je pretijesna za sve zainteresirane sudionike obiteljskog seminara

Od 2. do 5. lipnja održan je u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Mainzu obiteljski seminar. Organizirao ga je voditelj misije fra Stanko Dotur, a umiješno vodio fra Zvezdan Linić iz Zagreba. Sva predavanja su bila odlično posjećena, jer je fra Zvezdan predavao jednostavno i zanimljivo. Prije svakog predavanja prisutni su se mogli okrijepiti kavom i kolačima. Jedna prognanica, koja je utočište našla u Mainzu, piše nam: „Kako li je lijepo kad nam netko crne izbjegličke misli usmjeri na zvezdane tragove Boga u svijetu i u nama! Kako li je lijepo kad ti netko sve sivilo u životu može zamijeniti drugovanjem s Bogom i ljudima, kroz molitvu, susrete, predavanja... Svaka riječ mi je ostala u sjećanju, svaka molitva i sveta pjesmica još uvijek odzvanja u ušima i čvrsto vjerujem da će u našim srcima biti još više ljubavi prema Bogu i bližnjima“.

FRANKFURT

Povratak u katedralu

U Frankfurtu je 28. kolovoza bilo vrlo svečano. Svečanu misu slavio je biskup dr. Franz Kapmhaus, koji je posvetio novi oltar i nove orgulje. Događanje u katedrali prenošeno je po prvi put i na velikom video ekranu izvan katedrale. Time je katedrala, nakon obnove, i službeno otvorila svoja vrata vjernicima i posjeti-

teljima. Na misi su bili nazočni i brojni hrvatski katolici kojima je katedrala već sljedeće nedjelje širom otvorila svoja vrata točno u podne. Oko 12 sati započela je svečanost oko katedrale, koja se sastojala od glazbe, jela, pića, dječjih plesova, tezgi s informacijama, akcijama. Kod katedrale se nalazila i hrvatska tezga s peče-

njem, kolačima, kavom, hrvatskim pićem (bansko pivo, rakija, vino). Posao su priredili voditelji fonda „Dobro je činiti dobro“, uz veliku pomoć Vesne Vrsaljko Pomenić, tajnice Generalnog konzulata RH.

Ostvarena dobit od 1902,- DM namijenjena je invalidima domovinskog rata. Organizatori su zahvalni svim darovateljima, a posebno obitelji Opšivač na trudu oko postavljanja tezge. ■

FOTO-VIJEST

Misal na toaletnom papiru

Na slici KNA vidi se Misal koji je napisan na toaletnom papiru u vrijeme komunističkog režima u Mađarskoj. I taj dokument pokazuje kako je bilo Crkvi pod vlašću bezbožnog komunizma. Misal napisan na toaletnom papiru bio je izložen na nekoliko izložbi u Njemačkoj, kao dokaz o snazi, ustrajnosti i upornosti vjere, ali i kao dokaz o neslobodi i sljepilu i okrutnosti jednog vremena i njegove ideologije.

FULDA

Krštenja odraslih

U sjemenišnoj kapeli u Fuldi (misija Hanau) krštena je 16. kolovoza 1994. odrasla krštenica Olga Knežević s Malog Lošinja. Do nje su na slici njezina tetka, te kuma Ana Čuljak i župnik Marijan Kovač. U cijeloj misiji Hanau kršteno je u zadnjih godinu dana desetak odraslih osoba. To se ranije nije nikad dogodilo. Znakovito je da odrasli mladi, koji su se izvukli iz komunističkih pandža i kojima je bio onemogućen pristup vjeri i Crkvi, sve više žele krštenje i upoznavanje s vjerom otaca.

FEUILLETON – PODLISTAK

BOSANSKI MITOVI (IV)

Piše: Dubravko Lovrenović

Mit o idealnom bosanskom suživotu

Usporedo s kvazi-teorijom o bosanskoj tisućljetnoj državnosti, u javnost se, isto tako nekritički i glorifikatorski, plasira konstrukcija o bosanskom idealnom tisućljetnom suživotu. Kad to čita i sluša čovjek sa strane, neupućen u bosanskohercegovačku povijesnu stvarnost, nužno se mora zapitati: odakle, nakon takve idile, ovakav surov rat?

Zbiljska slika bosanskoga suživota – koji je postojao a čiji elementi i danas, uprkos svemu, još uvijek žive – daleko je međutim od bilo kakve idealizacije.

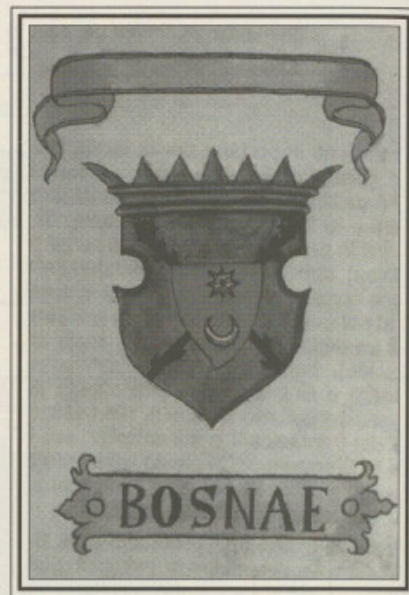
Na razini srednjovjekovlja, nekih osam stoljeća, zbog karaktera povijesne građe koja zanemarivo malo govori o svakodnevnom, što će reći stvarnom životu, o toj smo temi slabo informirani. Uglavnom, srednjovjekovna Bosna s većinskim katoličkim stanovništvom, nije poznavala unutrašnje međuvjerske isključivosti i netrpeljivosti.

Raskrižje civilizacija

Za vrijeme četiristoljetne turske vladavine konfesionalne prilike u BiH su se usložile, komplicirale i zaoštrile. Tada BiH postaje susretište i križište četiri velike civilizacije: zapadno-europsko-katoličke, orijentalno-islamske, bizantsko-pravoslavne i židovske i to u državnom okviru osmansko-teokratske imperije utemeljene na dominaciji muslimanske većine. Tadašnje četiri bosansko-hercegovačke konfesionalne grupacije ostale su za čitavo to vrijeme zatvorene unutar svojih okoštalih psiho-socijalnih okvira, podzrivane prema drugima, u jednoj vrsti neprestane latentne odbojnosti. Ovu pojavu je jedan od ponajboljih „bosnologa“ današnjice, S.M. Džaja, imenovao **bosanskim konfesionalizmom**. Istovremeno, međutim, taj je visokonaponski sustav funkcionirao, i to neovisno o svim nametnutim okvirima, po principu spojenih posuda koji je njihove sadržaje međusobno miješao, kalemio jedne vrijednosti na druge i time proizvodio jednu novu, višu kulturnu kvalitetu. Vidljivo je to najbolje u pučkoj umjetnosti (obrt), leksici, ishrani, načinu odijevanja, znači, u svim primarnim manifestacijama života. U ovoj ambivalenciji odvijao se život i suživot bosanskih konfesionalnih grupa s njihovim teškim mentalnim bremenom u okrenutosti svake od njih izvanbosanskim centrima odakle je očekivan dolazak boljih vremena... Interesi velikih sila, koji

su se dramatično i krvavo prelamali preko Bosne i Hercegovine, dodatno su komplicirali ionako napetu i potencijalno eksplozivnu unutrašnju konstelaciju. Za četrdesetogodišnje austrougarske uprave (1878-1918) ovaj je sustav u biti i dalje funkcionirao prema dotadašnjem okoštalom modelu, međutim, sada unaprijeđen i oplemenjen stečevinama (mada u njihovom rudimentarnom obliku) zapadnoeuropske demokracije i tehničkog progressa. Anegdota o „Švabi-babi“ o tome dovoljno govori sama za sebe.

Od stvaranja prve, a osobito druge Jugoslavije 1945., Bosna i Hercegovina je sa svojim naglašenim kulturnim šarenilom postala, kako su to mnogi rado isticali, „Jugoslavija u malom“. Mislio se pri tome na proklamirano načelo tolerancije i ravnopravnosti koje je u stvarnosti bilo tek pokriće za velikosrpsku hegemoniju. Ispod površinske fasade zakletvi o bratstvu i jedinstvu, kao novoproduciranoj komunističkoj idolatriji, ispod površine oficijelnih historiografskih dogmi o pravdnosti i nevinosti jednoga i zloči i genocidnosti drugoga naroda, iza kulisa javnih zaklinjanja i ekstatičkih ceremonija, u sjenci zakonskoga paragrafa o verbalnom deliktu... živjela su prigušena alternativna osjećanja i interne „istine“, pripremali su se, „posebnom disciplinom prešućivanja i podrazumijevanja“, novi obračuni... Da paradoks bude veći: ogroman broj običnih ljudi u BiH (na razini tzv. „pučke kulture“) doživljavao je suživot, sve njegove manifestacije i sadržaje, istinski prirodno na razini dobrosusjedstva (komšiluka), kroz desetine tisuća mješovitih brakova, toleranciju i međusobno poštivanje, priskakanjem u pomoć u nevolji, sudjelovanjem u izgradnji sakralnih objekata... U ratnom Sarajevu, ljeta '92, dok su četnici njezin narod klali na tisuće, jedna mi je Muslimanka (poznanka iz djetinjstva), u pauzi između dva granatiranja, kazala: „Ja bih se opet mogla udati za Srbina, ako bih ga voljela, pa neka se on u jednom kutu sobe krsti, a ja

Grb Bosne iz fojničkog grbovnika

bih u drugom klanjala“. Ova kozmopolitska Bošnjakinja, koju prije toga godinama nisam vidio, predstavila se tako kao civilizacijski dozrela osoba: ona je, kako to kaže autor knjige „Labirint i pamćenje“, u Bosni položila i „civilizacijski ispit“. Isti je autor, u interviu za zagrebačkom „Erazmusu“ u proljeće 1993. istančano i precizno definirao ambivalentno stanje bosanskoga duha između „latentne mržnje i prave idile.“

Između mržnje i idile

„Stanje duha u Bosni uvijek ste istodobno mogli označiti i **stanjem latentne mržnje i stanjem prave idile**, a da u oba slučaja budete potpuno u pravu... Oblik u kojem će se takvo ambivalentno stanje u jednome času realizirati zavisio je samo od konkretne političke konstelacije. U slučaju, kojemu smo mi danas svjedoci, politička je konstelacija očito bila stravično negativna. Ona je samo otkopala i iskoristila već postojeći supstrat bosanskoga života koji ima oblik mržnje. Drugim riječima, u povijesti je isključivo od inputa političkog života zavisilo kuda će Bosna, i ako je tako, a siguran sam jest, onda to na žalost znači da Bosna zapravo i nije imala priliku izgraditi svoj izdržljivi politički subjektivitet, u čemu i jest njezina povijesna tragedija.“

Tako se na primjeru Bosne sasvim egzaktno potvrđuje misao Vitomira Lukića da kulture „**nikad nisu imanentno suprotstavljene jedne drugima**. One se preobražavaju u neprijateljske od onog trenutka kad postanu instrumentom neke de-

REAGIRANJA • DOPISI

- monske ideje". Najnovija ratna tragedija Bosne i Hercegovine pruža upravo školski primjer za potvrdu ove Lukićeve misli!

Sada se dolazi do one, mnogima vjerojatno malo poznate, Andrićeve misli da „nigdje u Bosni nije ljudsko dostojanstvo tako zlostavljano“ i njegova (glorificiranog i osporavanog) „Pisma iz 1920“ o bosanskoj „urođenoj i endemičnoj mržnji“.

“Ali oduvek je u bosanskim građanskim krugovima bilo dosta lažne građanske učtivosti, mudrog varanja sebe i drugih zvučnim rečima i praznim ceremonijalom. To prikriva kako-tako mržnju, ali je ne uklanja i ne sprečava u rastenju. Bojim se da i pod pokrovom svih suvremenih maksima mogu u tim krugovima da dremaju stari nagoni i kainovski planovi, i da će živeti dok god ne budu izmjenjene osnove materijalnog i duhovnog života u Bosni. A kada će doći to vreme, i ko će imati snage da to izvede? **Jednom će doći, ja u to verujem, ali ovo što sam video u Bosni ne ukazuje na to da se tim putem već sada ide. Naprotiv.**“

Istina, Andrić je, kako se to kaže u spomenutom tekstu iz „Erazmusa“ zanezario „svijet pučke kulture“ i ovu negativnu pojavu locirao samo na svijet tzv. „visoke kulture“, ali je i sasvim poopćio... Zapravo, „tek silazeći u svijet svakodnevice i pučke kulture, možemo uočiti komplementarnu dimenziju izoliranome životu triju visokih kultura, te sklopiti cjelovitu sliku života u Bosni...“

Tek vodeći računa o ovoj važnoj spoznaji može se ustvrditi da je Andrić bio u pravu. Razni fanatici, čankolizi, dojučerašnji udbaši, kriminalci i svakovski ološ, koji su politiku shvatili kao sredstvo za realizaciju vlastitih fiks-ideja i mitova ili pak mogućnošću da se na kolektivnoj nesreći profitira i obogati, nebrojeni jurišnici i snajperisti novinarstva i historiografije, svojski su se potrudili da klica bosanskoga suživota koja je realno gledano, u miru, prosperitetu i demokraciji mogla izrasti u čvrstu i stabilnu biljku, ponovno (!), u samom zametku, bude zatvorena. Ukoliko i nakon svega na političku i društvenu scenu Bosne i Hercegovine ne dođu novi, mladi i neopterećeni ljudi, spremni istinski, i bez ikakvih zadnjih namjera u ovu jadnu i napaćenu, ali istovremeno i čarobno neponovljivu i jedinstvenu zemlju zasijati sjeme reda, rada i demokracije, već sada nije teško predvidjeti da se negdje na bliskom obzorju ukazuju nova klanja, nove nesreće...

(U sljedećem broju: Mit o Europi i Bosni)

Otvorite rubriku za upoznavanje

Poštovani uredniče!

Hvala Vam za nagradu koja me je ugodno iznenadila. Radostan sam što ste mi poslali pjesmaricu „Slavimo Boga“ i list „Živa zajednica“. Ja volim rješavati križaljke, pa sam Vam poslao i rješenje Vaše nagradne križaljke, iako nisam očekivao nikakvu nagradu. Više sam Vam htio dati do znanja da sam pročitao „Živu zajednicu“. Želio bih stalno čitati Vaš list, ali se u Zagrebu ne može naći. Ja sam slučajno došao do jednog broja kad su mladi iz inozemstva boravili u Zagrebu na vjeronaučnoj olimpijadi. Rado bih bio pretplatnikom, ali nažalost nemam novaca za to. No, svejedno, Vi u meni imate prijatelja, čitatelja, simpatizera.

Još bih Vam želio nešto predložiti. Možda biste putem „Žive zajednice“ mogli omogućiti upoznavanje i zbližavanje ljudi, momaka i djevojaka, obitelji. Mnogo je među nama usamljenih, pa bi to bio dobar način upoznavanja i približavanja. I ja sam momak samac (42 godine), pa bih rado upoznao dje-

vojke od 30 do 40 godina, nižeg rasta, katolikinje i Hrvatice, a vjerujem da takvih ima među vašim čitateljicama. Ako mi pomognete da upoznam vjernu, zdravu i skromnu djevojku ili udovicu bez djece, bit ću Vam od srca zahvalan. Hvala Vam na svemu. Neka vas Bog blagoslovi!

Mijo Stjepanović, Grge Novaka 1, Knežija, HR-41000 ZAGREB

Poštovani g. Stjepanović!

Drago nam je da ste nam se javili i hvala Vam. Mi ćemo vam zauzvrat besplatno slati naš list u sljedećoj 1995. godini. U Zagreb šaljemo vrlo mali broj primjeraka Žz, i to u katedralu. Od Nove godine moći ćete naš list nabaviti na više mjesta u Zagrebu. Što se tiče prijedloga da otvorimo rubriku za upoznavanje, o tomu smo već ranije razmišljali i, ako bude zanimanja, s njom ćemo krenuti uskoro. Obavještavamo cijenjene čitatelje koji se na ovaj način žele upoznati da nam pišu i mi ćemo vrlo rado objaviti njihov oglas.

SARAJEVO

Hrvatsko društvo za znanost i umjetnost

Krajem 1993. godine u Sarajevu je utemeljeno Hrvatsko društvo za znanost i umjetnost u okviru HKD Napredak. Društvo okuplja oko stotinu eminentnih znanstvenika i umjetnika Hrvata iz BiH, uglavnom sveučilišnih profesora, književnika i svećenika. Osnovna mu je svrha znanstveno, umjetničko i duhovno istraživanje povijesti i osmišljavanje života Hrvata u ovoj našoj milenijskoj postojbini; intelektualno osnaživanje pretpostavke naše opstojnosti u BiH. Djelatnost HDZU odvija se u četiri odjela: za prirodoslovne, za društvene, za filozofsko-teološke znanosti te u odjelu za umjetničke discipline.

Uradili smo nekoliko idejnih skica znanstvenih projekata i istraživačkih pothvata koji će se teško realizirati bez materijalne potpore našega naroda u cjelini, bez pomoći Crkve i drugih institucija i pojedinaca u BiH, Republici Hrvatskoj kao i diljem svijeta.

U okviru HDZU formiran je Fond za unapređivanje razvoja mladih, izrazito talentiranih znanstvenika i umjetnika. Značajna oblast rada Fonda, kao i

HDZU, odnosi se na izdavačku djelatnost; na publiciranje najboljih znanstvenih i umjetničkih ostvarenja. Naša volja i naše intelektualne sposobnosti nisu male glede realizacije projektiranih ciljeva i zadataka Fonda i cjelokupnog Društva, ali su naše materijalne i tehničke mogućnosti neznatne. Stoga se Upravni odbor Fonda, zajedno s Upravnim odborom HDZU preporučuje Vašoj plemenitosti i darežljivosti.

Na čelu Fonda nalazi se istaknuti slikar i redoviti član HDZU fra Petar-Perica Vidić, gvardijan samostana sv. Ante na Bistrici u Sarajevu.

Mir i dobro!

Predsjednik Fonda

fra Petar Vidić

Predsjednik HDZU:

prof. dr. Franko Cetinić

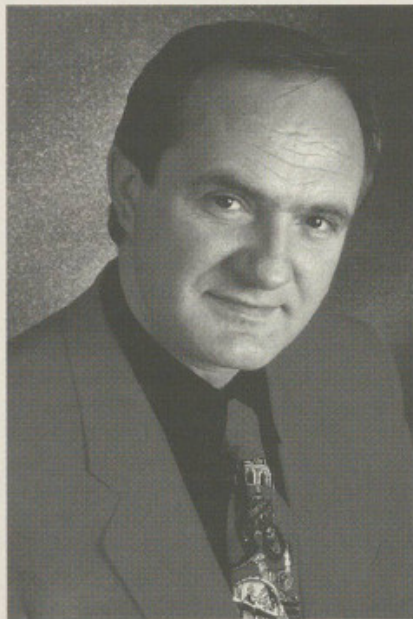
Kontonummer: KKV. Napredak
Ulmer Volksbank 153-120-002
(za Fond HDZU);

u Sarajevu:
Fra Petar Vidić
Franjevačka 6
SARAJEVO
(za Fond HDZU)

MATE BULIĆ – PRVI GLAS HRVATSKE ISELJENIČKE ESTRAD

Pjesmom za Hrvatsku

Naš najpoznatiji pjevač u iseljeničtvu upravo se vratio s turneje po Kanadi i Americi

Mate Bulić – iseljenik, gospodarstvenik, dobročinitelj, pjevač...

Nakon prošlogodišnjeg osvajanja Grand prixa na festivalu zabavne glazbe **Stepinčeva katedrala**, malo tko nije čuo za pjevača **Matu Bulića**. S nekoliko redaka je nedovoljno opisati ovog Hercegovca iz Čitluka, jer on je uspješan ekonomist i pjevač, ali i poslovni čovjek i neumorni hrvatski domoljub i dobročinitelj. Do sada je nastupio na pedesetak domoljubnih koncerata širom svijeta, a nedavno je gostovao u Americi i Kanadi, gdje su ga naši iseljenici izvanredno primili. Prvu kasetu i ploču Mate je snimio 1978. godine za sarajevski **Diacton**. Teško mu je o tome uopće govoriti jer Sarajevo je kao i njegov Mostar, grad u kojem je studirao i čija se divna drevna jezgra pretvorila u ruševine nalik Vukovaru. Najljepše se osjeća kada pjeva za svoj rodni kraj, jer tada pomaže kako najbolje može. Brojne svoje projekte ovdje u tudini ostvario je zahvaljujući plemenitim sponzorima poput **Stipe Šaravanja**, **Branka Galića**, **Dražena Zečića**, **Tonija Lasana**, a cijele je prihode namijenio djeci stradalih branitelja domovine.

– Nije to ništa osobito – skromno veli Mate. – Nisam nikakav izuzetak, jer ovdje u Frankfurtu rijetko ćete sresti Hrvata, od radnika do liječnika, koji stalno ne pomaže Hrvatskoj: prikuplja se novac, lijekovi, hrana, otpremaju tegljači pomoći za domovinu. Svatko pomaže prema svojim mogućnostima. A od mojih kolega pjevača često možete sresti na humanitarnim koncertima: **Tonija Čavara**, **Miljenka Radišića**, **Kristijana Suzanu Bevanda**, **Kristinu Budimir** i mnoge druge. Oni uvečer pjesmom pomažu domovini, a ujutro jure na posao od kojeg žive.

– Upravo ste se vratili iz Amerike i Kanade?

– Da, bio sam mjesec dana na turneji i posjetio nekoliko velikih centara. Teško je i opisati s koliko su me simpatija primili naši iseljenici, jer ipak oni su zbog udaljenosti željni domovine. Njeguju naše tradicionalne običaje, što izaziva poštovanje i kod starosjedilaca. Mnogi od tih ljudi sanjaju o povratku u zavičaj, premda su se u potpunosti uklopili u tamošnje prilike.

Želja mi je da opet već uskoro gostujem u Americi i Kanadi – kaže nam Mate, s očito još vidno svježim sjećanjem na susrete s našim ljudima u tim dalekim krajevima.

A popularni Mate već uskoro za svoju publiku priprema vrlo ugodno iznanađenje. Ovih dana treba mu izići nova kasetna za koju je sve pjesme napisao **Đorđe Novković**. Zaista, prekrasne stvari za srce i dušu čut ćemo već uskoro, kao i onu njegovu pjesmu o Mostaru, divnom hrvatskom gradu, a pod naslovom „**Tiho teče Neretva**“. Piše i snimio: **Zoran-Roko Paškov**

JEZIČNE NOVOTARIJE

Pomodarski jezik

Moda nije za mene ništa loše, pomodarstvo ništa dobro. I u naš se jezik, čini mi se, uvlači pomodarstvo. Netko je, izgleda, izmislio da je otmjenije kazati „štovani gospodine, štovana gospodo“ ili „sa štovanjem“ umjesto: „poštovani, poštovana, s poštovanjem...“ Oba izraza imaju za mene svoje određeno značenje i ne treba ih brkati. Ja **štujem** Gospu, anđele, Boga, a ako baš hoćete i sv. Antu. Ne **štujem** Pavu, Jozu, Maru ili Jelu, ali ih sve **poštujem**, onako kako očekujem da i oni mene poštuju (a ne štuju)! No, pomodarstvo se širi – izgleda – odozgo. Kad netko s vrha, iz ministarstva ili određene stranke počne pomodariti, onda je svima čast to oponašati. Jer, tako se sada piše i govori. Lošim navikama naše polupismenosti dodaju se nove besmislice, a zadržavaju uvriježene, stare pogreške. I u najslužbenijim tekstovima ili dopisima se sve više može pročitati, recimo: obavite Vi **Vaše** dužnosti, a ja ću **moje**, a to je čisti germanizam (ich... meine, du.. deine). U hrvatskom, barem smo tako učili u gimnaziji, je ispravno: ja **svoje**, ti svoje, on svoje, mi svoje, vi svoje dužnosti, oni svoje pogreške. Uvijek uz izraženi ili skriveni subjekt istog lica ide posvojna zamjenica u 3. licu. Razlika je u značenju, kaže li netko: Uzmi ti moje knjige, a on njegove (tj. od nekog trećeg, a ne svoje!). Ili pak, ako bismo kazali: Ispravite vi naše pogreške, a mi ćemo ćemo vaše. To je točno i ispravno, ali je isto tako točno i potrebno da svi mi prvenstveno ispravljamo s v o j e (a ne, kako se uvriježilo kazati: naše) pogreške! Kad je isti subjekt – u svim licima svoj/a/e, a kad je različit subjekt – moj, tvoj, njegov, naš, vaš, njihov! Kako kaže stara hrvatska uzrečica: „B u d i s v o j!“ Prema današnjem običaju trebala bi ona glasniti: Budi tvoj (a ja moj!). Budi, dakle, svoj, poštovani čitatelju i – ne pomodari! **Išpo**

DÜSSELDORF Stepinčeva katedrala '94

Hrvatska katolička misija Düsseldorf organizira dobrotvorni koncert **Stepinčeva katedrala '94** u petak, 14. 10. 1994. Koncert se održava u povodu 900. obljetnice zagrebačke biskupije. U programu nastupaju Doris, Giboni, Magazin, a

voditeljica je Danijela Trbović. Koncert počinje u 19 sati, u Stadthalle Hilden, Fritz-Gresard-Platz 1. Sve informacije mogu se dobiti u prostorijama misije, Van-Douven-Str. 8–10 ili na telefone: 02 11/78 41 21; 78 44 53.

Vjenčanje

Dana 2. srpnja 1994. u 14 sati sklopili su sakramenat sv. ženidbe u frankfurtskoj katedrali Silvana Jureta i Željko Budimir u prisutnosti brojne rodbine i prijatelja. Ženidbi je prisustvovao fra Stanko Mandac, a pratnju na orguljama i pjevanje je vodila s. Pavlimira.

Ženidbeno slavlje nastavilo se u restoranu „Martinsee“ u Heusenstammu do ranih jutarnjih sati.

OTVORENO

„Lažemo da bismo obmanuli sebe, da utešimo drugog; lažemo iz samilosti, lažemo da nas nije strah, da ohrabrimo, da sakrijemo svoju i tuđu bedu. Lažemo iz ljubavi i čovečnosti, lažemo iz poštenja. Laž je vid našeg patriotizma i potvrda naše urođene inteligencije. Lažemo stvaralački, maštovito, inventivno.“

Dobrica Ćosić („Deobe“)

(Velika enciklopedija aforizama, Prosvjeta, Zagreb, br. 2386)

***

„Hrvat se ne bori da što otme kome, čuva sveti oganj na ognjištu svome. I dok tako čini, u najteži dani, I Bog je i pravda na njegovoj strani. A kuda će Srbini, zar on da se dade Putu na kom nema ni Boga ni nade!“

Jovan Jovanović Zmaj (1883)

Zvijezda i zvjezdica

Dunja Rajter i Danijela Harić – dvije Hrvatice na njemačkom filmu

Gledajući ovu fotografiju mnogi kažu da je to Dunja Rajter i njezina kćer. Ali, nije baš tako. Dunja ima samo sina Denya, a na našoj fotografiji snimljena je ovih dana ispred Stare opere u Frankfurtu u društvu s Danijelom Harić, osamnaestogodišnjom Zabočankom, koja je nedavno dobila ulogu u ZDF-ovom novom projektu „Der Schattenmann“.

I zaista, Danijela je kao debitantica pokazala svoj raskošan talent za glumu. Njezinim nastupom na sceni svoje zadovoljstvo ne krije ni poznati redatelj dr. Dieter Wedl. Po svemu sudeći Danijeli se smiješi lijepa karijera na filmu. A u cijelom tom poslu izrazito je pomaže, kako Danijela

zna reći, njezina Dunja, koja je na ovdašnjoj sceni poznata po svojoj pjesmi i glumi.

– Danijela je zaista krasna djevojka. Ona je rođena za film, samo treba još dosta raditi. Želim joj puno uspjeha u karijeri. Tko zna, možda se sretnemo u nekom od filmova koji slijede – kaže nam Dunja.

Danijela Harić je nedavno proglašena za kraljicu disco-plesa u Njemačkoj. Osim što glumi i pleše, ona odlično pjeva. To očito baštini i od pokojnog oca Zlatka koji je bio vrsni pjevač. Ipak od glume i pjevanja Danijeli je daleko najvažnija škola. Odlična je učenica, a uskoro će upisati studij arhitekture. Govori pet stranih

jezika, a u slobodno vrijeme bavi se manekentvom i plesom. Mnogi je već uspoređuju s Dunjom Rajter, a ona samo kaže:

– Dunja je divna osoba, koja iznad svega voli svoju domovinu. Bilo joj je posebno drago kad je saznala da sam ja iz Hrvatske. Ona je ovdje zaista izgradila veliko ime. Hvala joj što mi pomaže na svakom koraku.

Tako priča Danijela Harić, nova hrvatska zvjezdica na njemačkom estradnom nebu. Ne voli da se o njoj baš puno piše, ali eto vaš ju je reporter uspio i snimiti u društvu naše velike zvijezde Dunje Rajter. Piše i snimio: **Zoran-Roko Paškov**

REAGIRANJA • DOPISI

Obnavlja se rodna kuća fra Andrije Kačića Miošića

Poštovani gospodine!

„Tko na tvrdoj stini svoju povijest piše, tom ne može nitko prošlost da izbriše...” Tako glasi tekst jedne hrvatske pjesme.

Općina Gradac, općina u kojoj se rodio fra Andrija, odlučila je adaptirati rodnu kuću tog slavnog sina. To je projekt koji traži veliku financijsku potporu svih Hrvata u domovini i u dijaspori. Naša organizacija, kao kulturna organizacija, prihvatila je suradnju i koordinaciju u obnovi fra Andrije rodne kuće.

Još više smo ponosni što je u odbor za obnovu kuće fra Andrije Kačića Miošića izabran i rizničar naše organizacije Ilija Miošić.

Županija splitsko-dalmatinska, regionalni odbor za zaštitu kulturnih spomenika Split i općina Gradac već su počeli s radom, a u rujnu 1994. počinju konkretni radovi.

Uz Vašu novčanu pomoć, sigurno će biti spašen još jedan kulturni spomenik Hrvata. Zato Vas u ime naše organizacije zamoljavam da novčano pomognete ovaj naš zajednički projekt.

Za to je otvoren poseban konto na koji možete uputiti Vaš doprinos.

Konto Nr. 2275737500, BLZ 300 101 11, BfG Ratingen, Verwendungszweck: Fond fra Andrija Kačić Miošić.

U ime Ogranka Matice Hrvatske, kao i u ime općine Gradac te upravnog odbora, od srca Vas molim za pomoć, a unaprijed Vam zahvaljujem za Vaše milodare kojima ćemo moći sačuvati svetu baštinu otaca.

U ime Ogranka MH

Bergheim, 24. lipnja 1994.

Antun Željko Kovačić, predsjednik

Zanimljiv časopis

Cijenjeno uredništvo,

Puno Vam zahvaljujem na zanimljivom časopisu kojega ste nam nedavno poslali. Pročitala sam ga s najvećim interesom i smatram ga odlično napisanim te punim vrijednih priloga. Moju najveću pažnju svakako je zadržao intervju s Tomislavom Golubom, koji smo nakon čitanja odmah prosljedili i Tomislavovim roditeljima.

Primiti srdačne pozdrave od mene osobno i od svih djelatnika zaklade DORA! Svako dobro svim djelatnicima u uredništvu i mnogo uspjeha u daljnjem radu!

Tuga Tarle, prof. Zaklada DORA

Zločin nad mojom župom

Župa Dragalovci udaljena je od Banje Luke 63 km, a od Doboja 34 km. U selu je bilo samo 420 domaćinstava i oko 2000 stanovnika. Od toga su 4 domaćinstva bila pravoslavna. U župi je bilo više mješovitih brakova. Glavna radna mjesta u pošti, trgovini i na željeznici su imali pravoslavci. Za vrijeme II. svjetskog rata nije bilo većih incidenata među narodom. Bilo je mirno do 2.6.1992. dok nije srpska vojska odvela 27 Dragalovčana, Hrvata.

4.6.1992. odvođe još 39 dragalovačkih ljudi u logor u Doboju.

Ondje ih muče i zlostavljaju. Među njima i Vladimira Kalema, koji je sve do 19.9.1993. bio u srpskoj radnoj jedinici. U kolovozu izlazi iz Doboja i dolazi k meni u Frankfurt.

Njegova žena s tri kćerke pokušava izaći iz Bosne za Hrvatsku. Stižu u Bijeljino, ona i s njom žena iz Dragalovaca i jedna 17-godišnja djevojka.

Zovu nas iz Bijeljine da im pošaljemo 6000 DM, pa će ih srpske vlasti dovesti na granicu Mađarske.

U Bosni sve pokloni, a zato što propu- tuješ kroz Srbiju, plati.

A u rodnim Dragalovcima 4 domaćinstva žive mirno, drže gostionicu i trgovinu. Jedan je od njih i unuk Čučića Vase iz Osretka, koji je za vrijeme II. svjetskog rata spašavao imovinu Dragalovčana, kao i mnogi drugi.

Moram napomenuti da se i danas neki korektno ponašaju. Iz sela Dragalovaca niti jedan metak nije ispaljen, a u selu je ubijeno na vlastitim pragovima 13 osoba.

Kada su vođene borbe u Doboju, tada su Dragalovčani izvedeni kao živi štit.

Toga dana, 30.6.1992., ubijaju pred svima mladića Kalema Antu i upozoravaju, ako bilo tko makne ili pokuša izdajstvo, da će ovako završiti.

Tog dana u selu ruše seosku kapelu i ubijaju Barukčić Ivicu na seoskome groblju. U župi dragalovačkoj zvona ne zvone. Crkveno i poljsko zvono su već u početku rata odnijeli. U dragalovačke se kuće useljavaju Srbi. U selu se nalazi još oko 25 % Dragalovčana i oni mole da im se pomogne, što je biskup Komarica u više navrata pokušao. Naš župnik Marko Šalić dolazi u Frankfurt 13.1.1993. i isti dan umire u Frankfurtu od posljedica mučenja u logoru u Doboju.

Razlika i čudna stvar da od svojih Dragalovčana ni tu ni ondje ni od jednoga ne čujem ni riječi osvete, već samo uzdanje u Boga.

Hvala Dragalovčanima. Nitko od njih nije taknuo jedine četiri srpske kuće u selu. Jednoga dana, možda, opet ćemo kao i poslije II. svjetskog rata živjeti i susretati se pa neka se zna tko je kakav jer i u ratu se poznaje čovjek.

Kazimir Barukčić

Srpski teror nema budućnosti

Dragi uredniče!

Najprije se želim ispričati što ne stigoh napisati prilog o „Katarini“, jer se toliko toga zbilo pred odlazak na odmor, a u Dubrovniku još manje, jer se na plaži može tek ponešto pročitati. U Dubrovniku je bilo lijepo, turista malo, more čisto, sunca do mile volje. Osjećao sam se kao u Zagrebu ili u Jaski, dakle doma. Posebni doživljaj bila je nedjeljna župna misa u crkvi sv. Petra na Boninovu sa skladnim zbornim pjevanjem, te nakon mise s čašicom razgovora i loze u župnoj dvorani. Do crkve se nalazi prekrasno groblje u kojem se osobito ističe onaj dio u kojem su pokopani mladi branitelji, sve

nove mramorne grobnice sa svježim cvijećem. Ondje mi je došlo nešto vlažno na oči; sjetih se one: „Narod bu koj si mrtve štije, na prošlosti budućnost si snuje“. U nedjelju, 24.7.1994., doživjesmo srpsko granatiranje dubrovačke okolice. Srpski teror nema budućnosti, to zlo mora propasti. Sluge zla na Zapadu htjeli bi i dalje manipulirati hrvatskom prošlošću, kao što se vidi iz nekih novinskih članaka koje Vam šaljem. Dakle, nema mira, Hrvatsku se i dalje pritišće i gnjava (AIM, „Radio Slobodna Europa/CIA, RFI itd.). Ne smije se spavati. Ne spavaju ni manipulatori na Zapadu

J. P., Bergisch Gladbach

VERSCHIEDENES

Warum so, Herr Neudeck?

Kultur und Sportverein Croatia e.V. aus Lüdenscheid (Königstr. 23, 58511 Lüdenscheid) sandte an den Deutschlandfunk, Redaktion der Sendung „Informationen am Morgen“ (Raderberggürtel 46, 50968 Köln) einen Protest gegen mehrere Beiträge von Rupert Neudeck. Aus diesem Protest übernehmen wir einige Auszüge.

Sehr geehrte Damen und Herren!

Die sachkundigen Zuhörer von DLF konnten – besonders in den letzten vier Jahren – unschwer feststellen, daß die meisten „Berichte“ und Beiträge von Herrn Neudeck, die sich auf die politische und sonstige Lage in Bosnien-Herzegowina und Kroatien beziehen, in vielfacher Weise sachlich unzutreffend, vorurteilvoll, verleumderisch, ja Haß- und Feindschaft erzeugend gegen Kroatien als Staat und Volk sind. Seine Beiträge sind oft pure Beleidigungen für alle Kroaten und für all die Menschen, die genau wissen, daß diese seine Beiträge böswillige Pamphlete gegen Kroatien sind.

Warum haßt Herr Neudeck so furchtbar Kroatien und alles was kroatisch ist?! Wir verstehen dieses Phänomen gerade beim Herrn Neudeck nicht. Auch dann nicht, wenn er persönlich – was wir nicht hoffen wollen – vielleicht schlechte Erfahrungen mit dem einen oder anderen Kroaten erlebt haben mag. Er kann sich doch nicht deswegen erlauben das ganze kroatische Volk und den kroatischen Staat zu hassen und Haßtiraden gegen Kroatien und Kroaten im DLF zu betreiben.

Solche Haßtirade seitens Herr Neudeck gegen Kroatien konnten die Zuhörer des DLF auch gestern, am 18.7.1994, um 6.20 Uhr erleben. Er nahm den schwe-

ren Status einer serbisch-kroatischen Familie zum Anlaß, um Kroatien, die kroatische Regierung und alles was kroatisch ist, dem Zuhörer als faschistisch, d.h. als verachtens- und hasenswürdig darzustellen.

Das hat Herr Neudeck, wie auch oft, mit sachlich falschen Behauptungen getan. Die Behauptung von Herrn Neudeck, die Serben in Kroatien seien unsicher und hätten kein Recht, sie könnten keine Domovnica = Staatsangehörigkeitschein bekommen, ist völlig unzutreffend. Richtig ist, daß alle Serben, die in Kroatien ihren ständigen Wohnsitz hatten, Kroatien als ihren Staat, anerkennen, die kroatische Staatsbürgerschaft = Domovnica automatisch oder auf Antrag bekommen. Das regelt die kroatische Verfassung.

Wir protestieren auf das schärfste gegen solche Verleumdungen die Herr Neudeck durch DLF gegen Kroatien und alle Kroaten verbreitet! Wir behalten uns gerichtliche Schritte gegen Herrn Neudeck wegen seiner Volksverhetzung vor.

Die neue kroatische Valuta

Die neue kroatische Valuta, die Kroatische Kuna, ist seit dem 30. Mai 94 im Umlauf und wird von der Kroatischen Nationalbank in 10, 20, 50, 100, 200, 500 und 1000 Scheinen, sowie in Münzen im Wert von 1, 2, und 5 Kunen ausgegeben. Design und Druck dieser Geldscheine sind vor Fälschung geschützt. Alle Scheine haben auf der Vorderseite berühmte kroatische Persönlichkeiten aus der Geschichte. Die Rückseiten zeigen acht kroatische Städte – die vier größten

(Zagreb, Osijek, Rijeka, Split) und vier Städte in der Nähe der Staatsgrenzen (Dubrovnik, Vukovar, Pula, Varaždin). Auf den Münzen im Wert von 1, 2 und 5 Kunen sind auf der Rückseite Tiere abgebildet, die vorwiegend in Kroatien vorkommen und auf der Vorderseite zeigen sie den nominalen Wert. Die kleinste Einheit ist die Lipa, 100 Lipen ergeben eine Kuna. Die Lipa erscheint nur in Münzen im Wert von 1, 2, 5, 10, 20 und 50 Lipen. Alle Lipen zeigen auf der Rückseite typische kroatische Pflanzen und auf der Vor-

derseite ist der Wert angegeben. Der Kurs beträgt 1\$ – K5,81 und 1 DM – K3,69. Zu Ihrer Information: Der Durchschnittspreis für eine Tasse Kaffee beträgt 3, eine einfache Mahlzeit (Suppe, Hauptgericht, Salat, Kaffee) kostet zwischen K50 und K90 im Durchschnitt. Geldwechsel ist möglich in Banken, Wechselstuben, Touristikagenturen, Postämtern, Hotels u.s.w. Alle wichtigen Kreditkarten werden in ganz Kroatien akzeptiert. Reiseschecks werden überall dort akzeptiert, wo dies ausgeschrieben ist.

BONN/ZAGREB

Flüchtlinge und Vertriebene in der Republik Kroatien

Das Regierungsamt für Flüchtlinge und Vertriebene der Republik Kroatien veröffentlichte am 22. Juli 1994 neue Angaben über die Vertriebenen, Rückkehrer und Flüchtlinge. Nach diesen Angaben befinden sich in der Republik Kroatien von 379 908 registrierten Personen insgesamt 190 816 Vertriebene, 179 809 Flüchtlinge, 6 054 Rückkehrer, und 3229 Flüchtlinge auf der Durchreise. Man schätzt, daß sich in der Republik Kroatien etwa 8% der nicht registrierten Flüchtlinge und Vertriebenen, besonders der Durchreisenden, befinden.

Die Vertriebenen und Flüchtlinge machen heute etwa 9% der Gesamtbevölkerung der Republik Kroatien auf ihren freien Gebieten aus.

Für 83 568 Personen, die in etwa 500 Zentren untergebracht sind, kommt die Regierung der Republik Kroatien auf. 296 340 Vertriebene und Flüchtlinge sind entweder bei Verwandten und Freunden oder in Wohnungen und Häusern, die sie einstweilig zur Verfügung bekommen, untergebracht. Im letzten Fall organisieren sie selber ihren Haushalt. Unter den Flüchtlingen befinden

sich besonders viele Kinder, Frauen und alte Menschen. Bei den Vertriebenen ist die Zahl der genannten Personengruppen etwas kleiner.

Die Beziehungen zwischen der Katholischen Kirche in Kroatien und dem Heiligen Stuhl haben nichts an Intensität eingebüßt. Im Laufe der Jahrhunderte blieben die Christen dieses Landes, die oftmals „für das Heilige Kreuz und die goldene Freiheit“ kämpfen mußten, größtenteils dem Evangelium und der Einheit mit dem Bischof in Rom treu, trotz Verfolgung und Not aller Art.

Papst Johannes Paul II. in Zagreb

PRETPLATA NA ŽIVU ZAJEDNICU

Dva broja šaljemo na ogled besplatno!

Od sljedećeg broja želim biti pretplatnik *Žive zajednice*. Godišnja pretplata za 10 brojeva iznosi 30 DM s poštarinom. Pretplatu ću platiti po primitku računa.

Ime i prezime / Vorname und Name

Ulica i broj / Adresse

Poštanski broj i mjesto / PLZ Ort

Telefon

ABONNEMENT FÜR LEBENDIGE GEMEINDE

Zwei Ausgaben kostenlos zur Ansicht!

Ab der nächsten Ausgabe möchte ich die *Lebendige Gemeinde* abonnieren. Ein Jahresabonnement für 10 Ausgaben beträgt 30,- DM (incl. Porto). Das Abonnement zahle ich bei Erhalt der Rechnung.

Postvertriebsstück - D 2384 E - Gebühr bezahlt:

**STOP
THE
WAR**

Scholl+Klug Druckerei GmbH · 64546 Mörfelden-Walldorf

Papa u Hrvatskoj 1994.

POPE JOHN PAUL II. IN CROATIA
PAPST JOHANNES PAUL II. IN KROATIEN
PAPA GIOVANNI PAOLO II. IN CROAZIA
LE PAPE JEAN-PAUL II. EN CROATIE

Rimski Papa na hrvatskom tlu - Der römische Papst auf kroatischem Boden

Papa Ivan Pavao II. na grobu kardinala Stepinca - Der Papst Johannes Paul II. am Grab von Kardinal Alojzije Stepinac

Piše: Anto Batinić

Neka Bog blagoslovi Hrvatsku!

Ta dva dana, subota i nedjelja 10. i 11. rujna 1994., ostat će zlatnim slovima zapisana u povijesti cijelog hrvatskog naroda i hrvatske države. Tih dana Hrvatska se preporadala. Blagoslovljeni su to dani, kad je rimski biskup, nasljednik sv. Petra na apostolskoj stolici, osobno pohodio Hrvatsku, koja mu je uvijek bila vjerna. Unatoč, pa i zainat svim protivnicima, papa Poljak od Bijele Hrvatske, stao je na hrvatsko tlo i poljubio pregršt hrvatske zemlje. Papa Ivan Pavao II. bio je u Hrvatskoj i osvojio je svojim držanjem, svojim riječima, svojom ljubavlju. Hrvatska je s druge strane oduševila njega. Nije to mogao niti htio sakriti.

Kad je konačno potvrđena vijest da Papa sigurno ide u Hrvatsku, nitko nije mogao zatamiti uzbuđenje i oduševljenje. Iseljenci i inozemci bili su se tek vratili s odmora, a, eto, opet se pružila prilika koja se u kratkom ljudskom životu ne smije propustiti. Mnogima je bilo nezgodno ići zbog posla, djece, škole. U inozemstvu su podijeljene desetine tisuća ulaznica za Papinu misu na zagrebačkom hipodromu. Neki su se spremili putovati autobusima, a većina osobnim automobilima.

Mi smo u Zagreb stigli već 9. rujna. Posjetili smo ured mons. Vladimira Stankovića, ravnatelja hrvatske inozemne pastve, i podigli ulaznice za Večernju s Papom u katedrali. Bili smo ih na vrijeme osigurali, jer nam sestra reče da su ulaznice za susret s Papom u katedrali razgrbljene. Zamijetili smo da je cijeli Kaptol zablistao novim sjajem. Uređene su zelene površine, asfaltirana je cesta, reguliran promet. Katedrali se već tada nije moglo blizu. Brojni policajci pozorno su promatrali sve što se okolo zbiva. Na prostoru ispred katedrale gradili su se mostovi za novinare i snimatelje. Dospjeli smo u ured crkvenog organizacijskog odbora. Mnoštvo ljudi, svećenika, časnih sestara. Traže se ulaznice. Svi bi htjeli u katedralu, pa i oni koji nisu ni svećenici, ni redovnici niti redovnice. Telefoni neprestano zvone. U događaj Papina pohoda simbolično uključujemo i predstavnike iz hrvatske inozemne pastve; nekoliko mladih će pričestiti sam Papa, nekoliko će ih moći biti u zračnoj luci na dočeku Pape, jedna djevojčica će sudjelovati u programu na hipodromu prije Papine mise, gdje će pročitati kratki tekst o Hrvatima u Europi. O tomu će iste večeri na OTV-u s Dragom Pilselom više govoriti fra Bernard Dukić, nadušobrižnik za hrvatske katolike u Njemačkoj. Susrećemo i hrvatske misionare iz Kassela, Koblenza, Münchena, Aachena, Bochoita, Frankfurta, Kopenhagena, Stuttgarta, Berlina, Bielefelda... Vrsna novinarka Hrvatske televizije Maja Sever s ekipom također čeka i traga za najnovijim vijestima za večerašnji dnevnik.

Zagrebačka dobrodošlica

Odlazimo u Press centar koji se smjestio u Cvjetnom naselju nedaleko od Vjesnikove zgrade. Predajemo fotografije za akreditacije. Treba čekati do večeras. Prijavilo se preko tisuću domaćih i inozemnih novinara, brojne televizijske ekipe, foto-reporteri. Živost i gužva u press centru, kao i svagdje gdje se

nađe mnoštvo novinara. Grad je uređen i čist. Izlozi su puni Papinih slika, postera, križeva. Svečano su ukrašeni za ovu priliku. Veliki Papini plakati postavljeni su na glavnim raskrižjima i prometnicama. Zagreb i Papa se očito vole. Mjere posebnog osiguranja vidljive su na svakom koraku. Na Jelačićevu trgu mnoštvo svijeta. Spomenik banu i Manduševac privlače pozornost, a mladi se i dalje susreću „pod satom“. U Tkalčičevoj rijeka mladeži. Promenada ljepote. Zagreb je te noći kasno zaspao.

Ujutro, 10. rujna, grad je izgledao gotovo pustim. Na snagu je stupila posebna regulacija prometa, u kojem nisu mogli sudjelovati osobni automobili. Zagrepčani i njihovi gosti, te brojni hodočasnici imali su na raspolaganju pojačan gradski prijevoz, a mnogi su se poslužili biciklima. U zraku se osjećala prigušena napetost. Jelačićev trg se postupno punio. Policija je užurbano označavala ulice kojima će proći Papa, te ih osiguravala. Na katedrali su osvanule dvije velike zastave: Republike Hrvatske i Vatikana. Ovdje se povijest piše, reče netko u prolazu. Djevojke i mladići prodaju Papine postere, dijele maslinove grančice, zastavice. Susrećemo časnu sestru Melaniju. Sinoć je stigla iz Dubrovnika da vidi Papu u Zagrebu. S njom je i petnaestogodišnja nećakinja Sandra. Došla je iz Linza u Austriji, gdje je i rođena. Odlično govori hrvatski.

Došla je, reče, i ovdje vidjeti Papu, jer ga je već vidjela u Austriji. U Zagrebu je prekrasno, kaže, ali ona mora natrag u Austriju, gdje joj roditelji rade već dvadesetak godina, a ona ide u školu. Rado se sjeća Uskoplja, rodnog zavičaja svojih roditelja. Sad je onamo sve srušeno i spaljeno. Nada se da će uskoro opet moći onamo.

Poljubac dragoj hrvatskoj zemlji

Još oko podneva počele su se puniti ulice na prilazima katedrali, kao i sam kaptolski trg. Brojni svećenici, časne sestre, bogoslovi, sjemeništarci, koji imaju ulaznicu za Večernju u katedrali, pušteni su bliže ulazu u katedralu. Mnoštvo je raslo, napetost i iščekivanje također. Vrijeme se prikračuje duhovnim pjesmama, susretima, razgovorima, molitvom. Helikopter koji je nadlijetao Kaptol pozdravljen je mahanjem tisućama hrvatskih i vatikanskih zastavica. U 16, 35 sati autobusima su stigli kardinali, biskupi i crkveni dostojanstvenici. Pozdravljamo i snimamo nadbiskupa Puljića, biskupe Perka, Komaricu, Sudara, Badurinu... Teško se probijaju do katedrale, jer ne mogu od mnoštva svećenika i časnih sestara, koji su doslovce zapriječili ulaz u zagrebačku prvostolnicu.

Na velikom video monitoru ispred katedrale počeo je izravni televizijski prijenos s dočeka u zračnoj luci Pleso. Moglo se doduše samo čuti, ali ne i vidjeti, jer je odblesak zalazećeg sunca posve zasjenio sliku, što je jedna od tehničkih nedostataka, koju su previdjeli televizijski tehničari. Uzbudeni glas komentatora fra Zvezdana Linića uspio je predočiti svo ozračje Papina dolaska na hrvatsko tlo. Svaka riječ se usijecala u pamćenje: Papa ljubi pregršt hrvatske zemlje, pozdrav na hrvatskom jeziku kardinalu Kuhariću, predsjedniku Tuđmanu, pozdrav vojnicima, pozdrav Hrvatskoj... Uslijedili su govori. Papa poziva na izgradnju kulture mira, na oprost i udjeljuje apostolski blagoslov „svim stanovnicima Hrvatske“. Nakon toga slijedi Papin mimohod od zračne luke do katedrale. Nitko nešto takvo u Zagrebu nikad nije doživio. Uzduž cijelog puta pozdravljale su ga desetine tisuća ljudi, a Ivan Pavao II., iako očito iscrpljen, stajao je u papamobilu i neumorno blagoslivljao. Val oduševljenja i pljeskanja širio se cijelim gradom u valovima i sve više se bližio katedrali, da bi do erupcije oduševljenja došlo na trgu bana Josipa Jelačića i na Kaptolu. Ljudi su pjevali i plakali, pljeskali i mahali. Svatko je želio vidjeti Papu, vidjeti ga svojim očima, prići što bliže. A on je ispred katedrale blagoslivljao i rekao samo: Hvaljen Isus i Marija!

Kardinal Stepinac – najsvjetliji lik

U katedrali su ga pozdravili svećenici, redovnici, časne sestre. Gužva je velika. Svi bi željeli unutra, a mjesta je malo. Kardinal Kuharić pozdravlja „Kristova namjesnika i Petrova nasljednika“, a glas mu drhti od uzbuđenja, zastaje, i kao da hvata dah. Uči-

nilo se da ne može dalje, da će zaplakati, ali skuplja snagu i nastavlja. Papa Ivan Pavao II. ističe da su svijetu potrebne „Bogu posvećene osobe“, da „pomiruju ljude s Bogom i čovjekom“, da se ugledaju na hrvatske svece i mučenike, a posebno na „najsvjetliji lik“ nadbiskupa i kardinala Alojzija Stepinca. Papi su potom predani darovi: ključevi od nove nuncijature, reljef nuncijature, slika Ivana Večenaja, dok je Papa darovao katedrali jedan kalež. Nakon toga uslijedio je trenutak koji će hrvatski katolici pamtiiti vrlo dugo. U pratnji kardinala Kuharića i kardinala Sodana Ivan Pavao II. kleknuo je pred grobom kardinala Stepinca i skrušeno molio. Potom se uputio u nadbiskupski dvor uz samu katedralu, gdje je večerao s hrvatskim biskupima. Kroz cijelo vrijeme Večernje u katedrali mnoštvo ispred katedrale promatralo je sve na velikom ekranu na kojemu se sada sve odlično vidjelo. Bilo se već smračilo. Nitko nije želio ići doma. Zagreb je tako ušao u noć, koju slobodno može nazvati noć pape Ivana Pavla II. Tu je noć rimski Papa proveo na zagrebačkom Kaptolu. Te noći Zagreb nije mogao spavati. Na Trgu su se već prepričavali doživljaji, iznosili dojmovi. Jedan starac, Primorac, kako nam reče, ovo nije nikad doživio niti vidio. Budući da stanuje u blizini Trga, imao je prilike vidjeti brojne dočeke, pa i one koji su priređivani Titu i svjetskim državniciima, ali ovakvo nešto nikad nije napravljeno. „Onda su nas tjerali iz tvornica i škola na dočeke, a sada je sve dobrovoljno, pa vidite. Veličanstveno!“ – reče nam Zagrepčanin iz Primorja.

Papa poput magneta

Iste noći na hipodromu se pripremalo veličanstveno slavlje. Mnogi su stigli već u večernjim satima. Htjeli su biti sigurni da će imati mjesto. Tijekom noći do Zagreba su tekle kolone autobusa i automobila sa svih strana. Za sve je unaprijed određeno mjesto za parkiranje, a onda su se kolone pješaka slijevale na hipodrom. Ta slika Papine zagrebačke noći bila je prožeta iščekivanjem, molitvom, nadom, ali i pokorom. Noć je naime bila pro hladna, ali to očito nije smetalo stotinama tisuća hodočasnika. Mnoštvo se povećalo osobito u ranu zoru. Osvanuo je Dan Gospodnji, Papina zagrebačka nedjelja, 11. rujna 1994. godine. Ivan Pavao II. posjetio je ujutro predsjednika Tuđmana u Predsjedničkim dvorima na Pantovčaku. Odatle se zaputio na hipodrom. Na jednom od hipodromskih ulaza već je čekao papamobil, kojim je Papa obišao nepregledno mnoštvo vjernika. Na samom ulazu jedan je mladić viknuo: „Maše mi, maše mi! Baš meni maše i gleda me!“ Jedan je drugi čovjek sav drhtao od uzbuđenja kad je Papa prolazio nedaleko od njega. Bio je zgrčio ruke na molitvu i gotovo nesvjesno izgovarao: „Moj Bože, Papa! Papa! ja da uživo vidim Papu!“ Propinjabo se na noge, mahao i pljeskao rukama, a drugi su Papu pozdravili zastavicama, transparentima, uzvicima, ovacijama. Jer, on je došao u ime Gospodnje, kako je stajalo na jednom transparentu iz Splita. Papa je očividno zamijetio i pročitao transparent na kojem je pisalo: Hrvatska katolička mladež Sarajevo. Nakon obilaska vjerničkog mnoštva, Papa se pripravo za najveću misu u hrvatskoj povijesti. Po izlasku na prekrasno ukrašeni oltar u misnom ruhu ponovno je dočekan ovacijama. Orkestar je pjevao ulaznu pjesmu, a Papu i nazočne kardinale, biskupe, svećenike, redovnike, redovnice i vjerni puk pozdravio je domaćin kardinal Franjo Kuharić. Evanđelje je pročitano na hrvatskom i staroslavenskom. Na staroslavenskom ga je čitao grkokatolički svećenik Nikola Kekić.

Spasi svoj narod, Gospodine!

Svi su čekali Papinu propovijed. Bila je to propovijed u duhu Isusova Evanđelja, u kojoj je odano priznanje hrvatskom kršćanskom narodu, njegovoj vjernosti Svetoj Stolicu, kardinalu Stepincu; u kojoj je istaknuta nužda civiliziranog, ekumenskog i kulturnog suživota, jer je mir moguć, štoviše mir je imperativ; opraštanje je potrebno... Na koncu propovijedi Papa je pozdravio ponaosob kardinale Kuharića, kler, Božji narod, prognanike, ranjenike, hrvatskog Predsjednika i članove vlade, koji su bili smješteni na jednoj tribini do oltarske tribine, sav puk i narod koji živi u Hrvatskoj. *„Ono što osjećamo u ovom svečanom trenutku najbolje je izrečeno u himni hvale i zahvale „Tebe Boga hvalimo“. Taj drevni hvalospjev završava se zdušnim zazivom Bogu da spasi svoj narod: „Spasi svoj narod, Gospodine“. To je zaziv koji se danas diže kao krik iz naših srdaca: spasi, Gospodine, svoj narod koji živi u Hrvatskoj; spasi narod na Balkanskom poluotoku i sve one koji u bilo kojem kraju Zemlje još traže mir. Spasi, Gospodine, svoje narode! Spasi nas, Gospodine. Samo se u tebe uzdamo: „U tebe se, Gospodine, uzdam, ne daj da se ikada postidim!“ Hvaljen Isus i Marija!*

Posebne pozdrave uputio je Ivan Pavao II. hodočasnici iz susjednih zemalja, i to na talijanskom, njemačkom, slovenskom, mađarskom i albanskom jeziku.

Vjerujem pred Petrovim nasljednikom

Sunce se u međuvremenu popelo u zenit. Bilo je zaista vruće. Mnoštvo se nije micalo. Samo poneka intervencija medicinskog osoblja, i to ponajviše kod onih kojima je pozlilo zbog vrućine ili zbog duga stajanja. Na novinarskim mostovima gužva. Što snimiti u tolikom mnoštvu? Što zabilježiti? U prvim redovima do oltarske tribine, odnosno do čuvara, koncelebranta, časnih sestara i novinara, sjede ranjenici, te brojne skupine ljudi raznih dobi odjevenih u narodne nošnje iz gotovo svih dijelova Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Toga je dana hrvatski katolički narod ispovjedio svoju vjeru pred Petrovim nasljednikom glasno moleći Vjerovanje koje je započeo Papa.

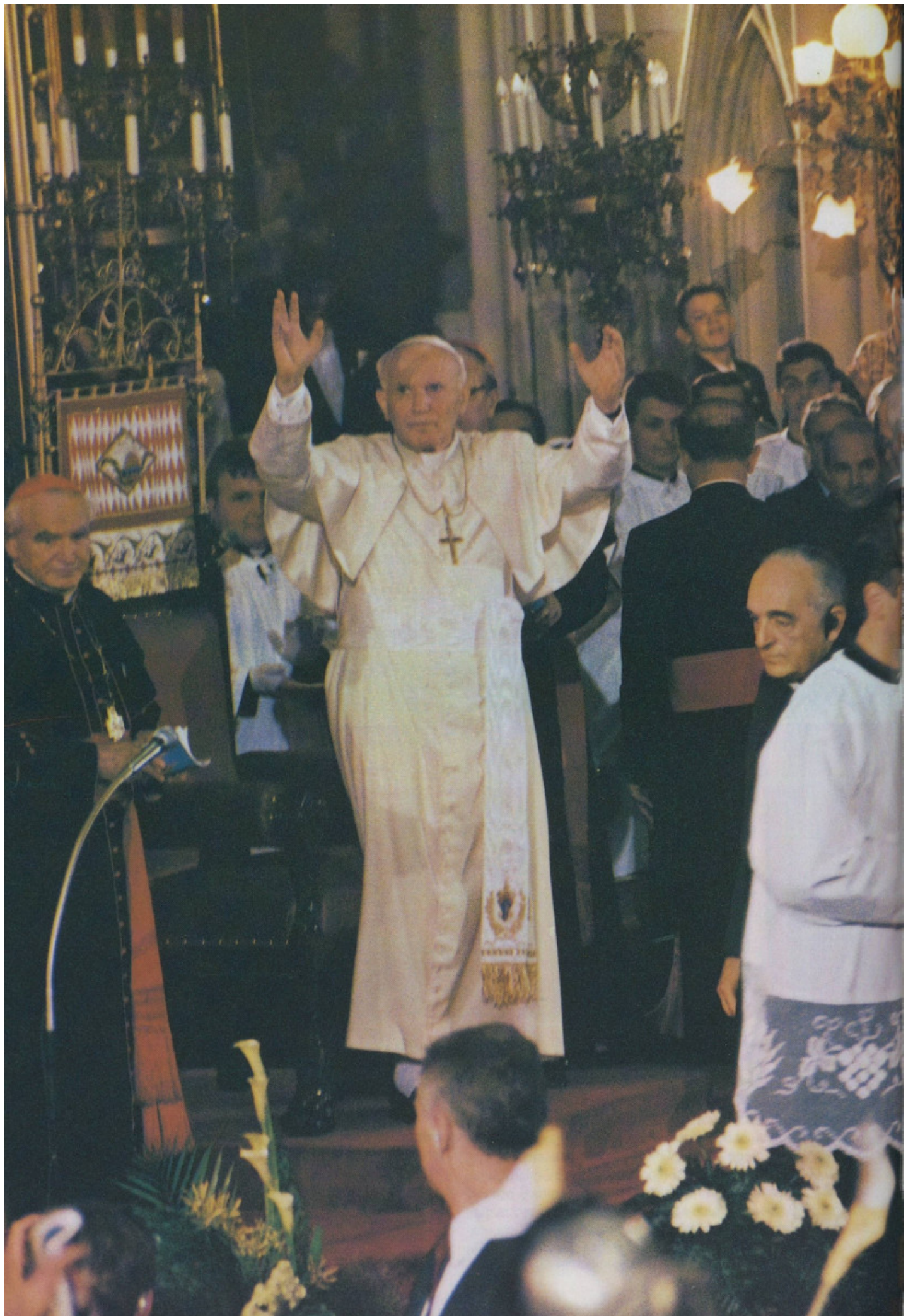

Mladi u prve redove za mir

Na koncu mise, kada se po tradiciji u Hrvata moli anđeoski pozdrav, Papa se obratio posebno mladima, rekavši da su mladi pozvani „u prve redove u izgradnji mira“. Upozorio ih je na susret mladih u Manili sljedeće godine i na geslo tog susreta: „Kao što je mene poslao Otac, tako i ja šaljem vas“ (Iv 20,21). U 13,25 sati čuo se na hipodromu završni misni „Idite u miru!“, a zatim „Lijepa naša“, te dugi gromoglasni pljesak oko 800.000 prisutnih ljudi. Mnoštvo se počelo lagano razilaziti. Ponovno su rijeke ljudi krenule na sve četiri strane svijeta. Umorni, ali zadovoljni i zahvalni Bogu i Papi za jedinstven doživljaj u životu.

Nije to bio i kraj Papina boravka u zemlji Hrvata. Nakon ponovnog posjeta nadbiskupskom dvoru, Papu su u odlasku prema zračnoj luci opet pozdravile i ispratile desetine tisuća ljudi. Na zračnoj luci Pleso Papa je u nazočnosti hrvatskih biskupa iz Hrvatske i BiH, te u nazočnosti predsjednika Tuđmana i vlade, izrekao vrlo važan govor u kojem je rekao da svaki narod ima pravo na političko priznanje, ponovno pozvao na kulturu mira i ljubavi, te uzviknuo: „Bog blagoslovio Hrvatsku!“

Papa Ivan Pavao II. ušao je u zrakoplov „Croatia Airlines“ u 18,34 minuta, koji je nešto kasnije odletio u smjeru Rima. Tako se završio 25-satni pohod rimskoga Pape zemlji i narodu Hrvata, koji su uvijek bili i ostali vjerni katoličkoj vjeri i Svetoj Stolicu. Papa je obećao da će opet doći. Dobro nam došao!

Papa i kardinal Kuharić u zagrebačkoj katedrali · Der Papst und Kardinal Kuharić im Zagreber Dom

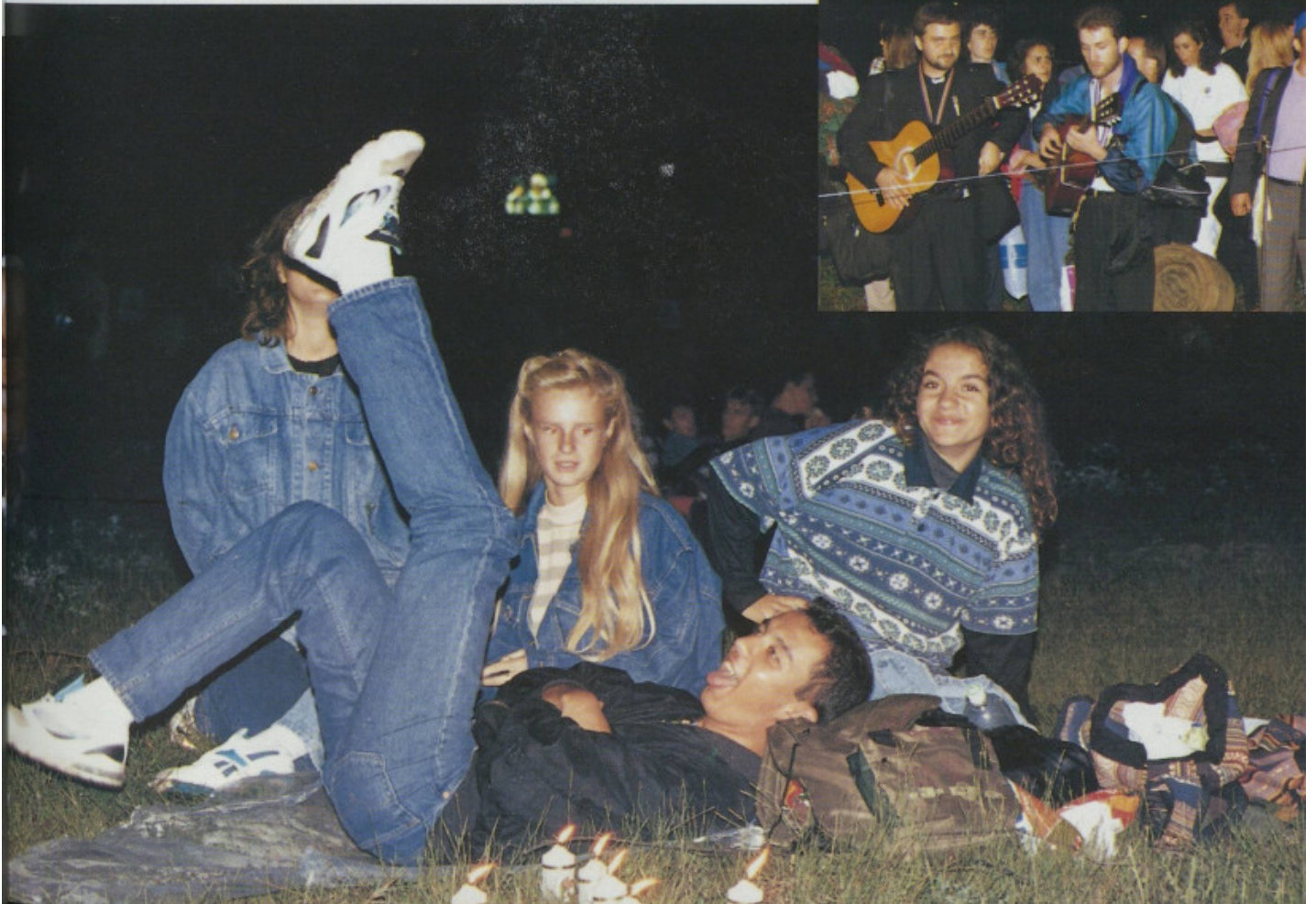
Katedrala pozdravlja Papu
Der Dom begrüßt den Papst

Čekajući Papu
Auf den Papst
wartend

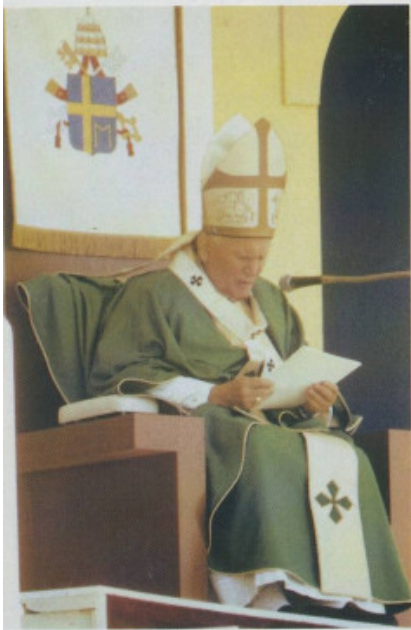

Noć na hipodromu · Die Nacht am Hypodrom

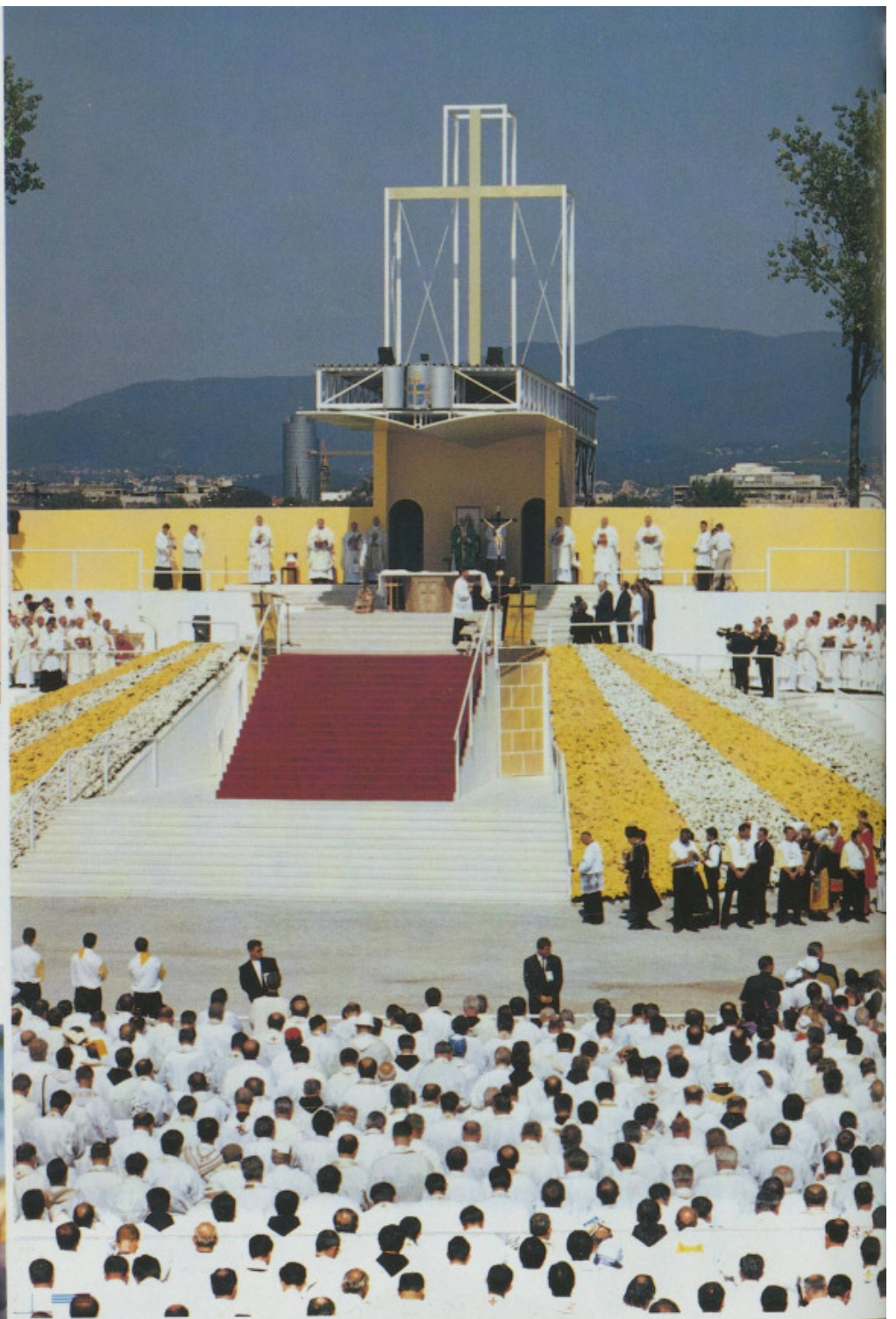

Mir je moguć
Frieden ist möglich

Majka Vukovara
Die Mutter von Vukovar

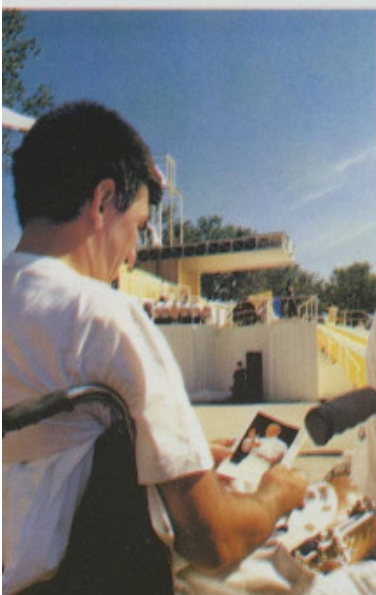
Hrvatsko vrhovništvo na hipodromu
Die kroatische Regierung am Hypodrom

Blagoslov ranjenicima,
prognanicima, izbjeglicama
Segen für die Kriegsverwundeten,
Vertriebenen und Flüchtlinge

Zvono za Knin - Die Glocke für die Stadt Knin

Suze za Papu - Tränen der Rührung

Mladi iz Frankfurta na hipodromu
Kroatische Jugendliche aus Frankfurt am Hypodrom

Muslimanski uglednici susreli
su se nakratko s Papom
Muslemische hohe Würdenträger
haben sich mit dem Papst getroffen

Ranjenici na hipodromu - Die Kriegsverwundeten am Hypodrom

Maslinova grančica mira
Der Olivenzweig für den Frieden

Nošnje za Papu
In Trachten für den Papst

Pomoć u pravi čas
Erste Hilfe im richtigen
Moment

ZAGREB PAPI S LJUBAVLJU
ZAGREB WITH LOVE FÜR DEN PAPST

1094-1994

Herausgeber: Kroatisches Oberseelsorgeamt
in Deutschland
60435 Frankfurt am Main
An den Drei Steinen 42
Tel. (0 69) 54 10 46
Fax (0 69) 5 48 21 32
Layout: Redaktion Živa zajednica
Fotos: Živa zajednica (M. Janković,
A. Batinić), Hina, Glas Koncila,
Vjesnik
Lithos: Geyer Reproduktionstechnik
55270 Klein-Winternheim
Druck: Scholl + Klug Druckerei GmbH
64546 Mörfelden-Walldorf

